

BERGROLLET

PERSONALTIDNING FÖR CVA-UHF

Nr 1 1963 • Årgång 14

BERGTROLLET

Personaltidning för
Centrala Flygverkstaden och
FF Underhållsavdelning Förrådsbyrån
Arboga

Redaktör:
John Eklöf
avd 630, tel. 446

Redaktionssekr.
Gunnel Rydeborg

Redaktionskommitté:
Hugo Dahlström, John Stéen,
Gunnar Fried,
Olle Winberg

Pris 1:25

ARBOGA BOKTRYCKERI AB - ARBOGA 1963

Ur innehållet:

Sida

- 3 Chefen fyller femtio
- 4 Hänt se'n sist
- 6 Bråvalla flygflottilj, F 13
- 9 En medeltida flygbild i Arboga
- 10 Driftvärnet
- 11 Fostran—skolning—utbildning
- 12 2. Vi måste nå ökad renlighet
- 13 Fem flitiga flickor i fackkurs.
- 14 Bilkörning i allmänhet — kvinnlig
i synnerhet.
- 15 Nötkräkan
- 15 Motorsport på skridsko
- 16 2. Några fakta kring MTM
- 18 Vi som var gäster i Hylands hörna
Elevhemmet
- 19 Jord från turkiska öar...
- 20 Från Personal om personal
- 22 Stressad chef dyr
Friskus från Frösön
- 23 Sju skyttar slog sjutton
- 25 Doktorn har ordet
- 26 Säkerhetstjänsten
- 27 UHF personalträff
- 28 Balans Människan — Maskinen
- 29 Explosiv chef...
- 30 Påskägget
Tro det om ni vill
En Disa-sägen
Arboga får rundtursbåt

— // —

OMSLAGSBILDEN:

— Är den inte söt, säger Britt Larsson, sekreterare vöi, om Bergtrollets påskkyckling, som hon valde ut hos Larsson i Tyringe som den allra sötaste bland 1.200 dag- och veckogamla små pipande dumbollar.

Chefen fyller femtio

Det är något alldeles speciellt med det magiska 50-årsstrecket i en mans levnad. En tidpunkt, då man gärna gör en summering. Man gör det själv och ofta gör andra det också. Man ser framåt, men också tillbaka. Har grabbens framtidsdrömmar förverkligats? Den frågan och en del andra ställde Bergtrollet till chefen i en intervju inför den förestående 50-årsdagen.

— Redan som grabb var jag intresserad av tekniska saker och det föll sig helt naturligt, att jag skulle välja ett tekniskt yrke. Min mor lyckades stoppa mina planer på att bli flygare och jag tog min examen vid Tekniska läroverket i Malmö 1935. Det kärva konjunkturläget gjorde det till ett hopplöst företag att få praktisera. Jag hade fasta planer på fortsatta studier vid någon högskola utomlands — Köpenhamn låg ju nära till.

Men det blev inte så. Ären gick och några högskolestudier blev det inte tillfälle till, men grabbens framtidsdrömmar har väl ändå i stor utsträckning kunnat förverkligas, säger flygdir. Högfeldt utan minsta tvekan.

Arboga var för mig ett fullständigt okänt blad. Man hade nog gärna en benägenhet att betrakta det som vilken liten håla som helst. En känsla av friska västanfläktar var man van vid från Trollhättan. Från början kände jag kanske därför ingen större entusiasm. Men jag fick en bra bostad, familjen kom hit, barnen fick en hund som de var glada för, och man fick strax ett annat intryck av situationen.

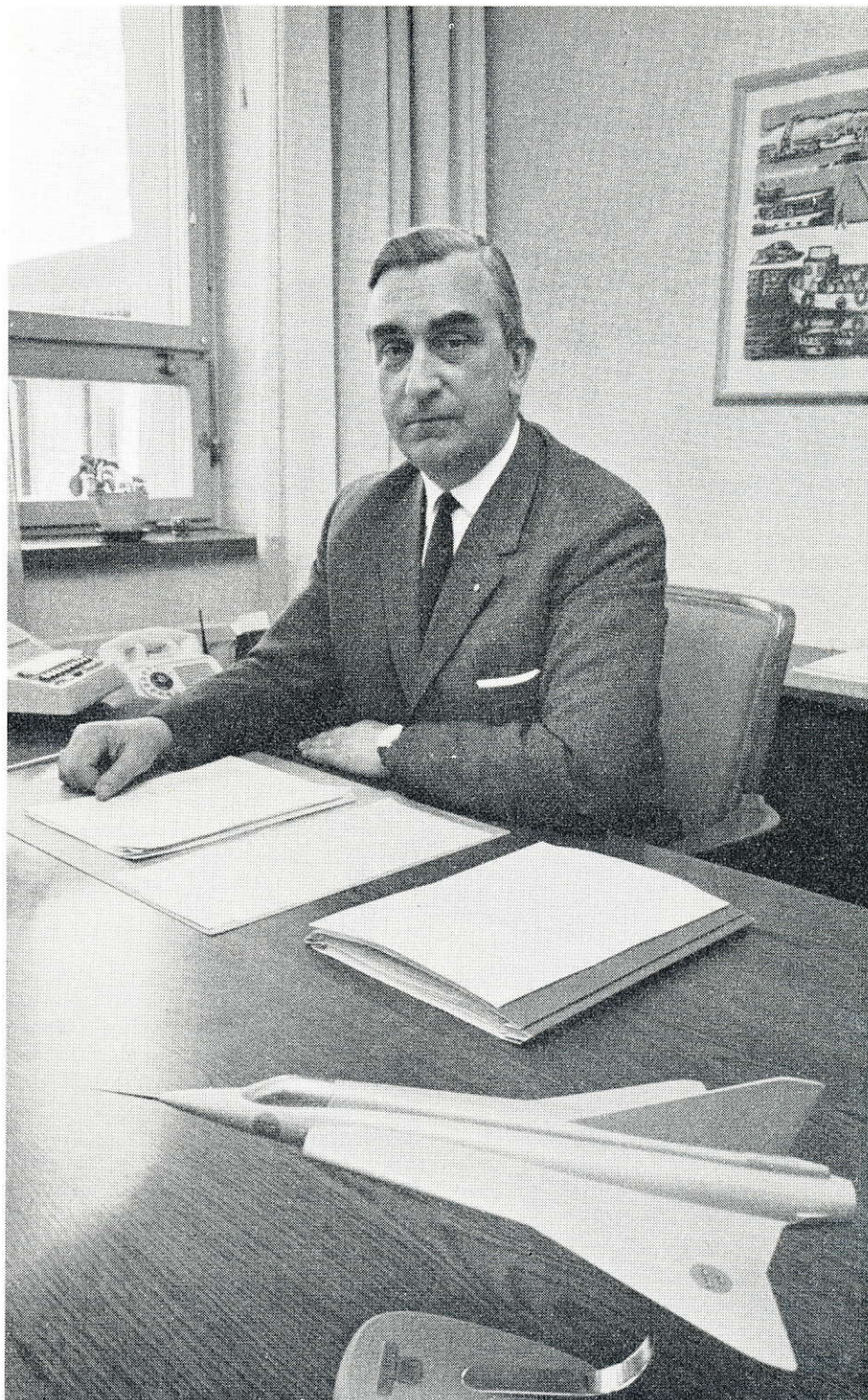
CVA hade jag besökt tidigare. Flygdir. Otto Dahlins varma välkomsthälsning gjorde att jag kände mig verkligen välkommen till CVA.

När vi kommer in på frågan om det som skåning går att trivas i dessa trakter, ser Chefen ut genom fönstret. Hans blick fångar in det han kan iakttaga av det västmanländska landskapet.

— Kanske en aning nordligt, så där omkring femtio mil för min del. Nu har man varit i dessa nejder sedan 1936 och jag finner mig mycket bra tillrätta. Jag trivdes utmärkt i Trollhättan och jag tycker bra om västmanlänningar och alla andra länningar, som man träffar. Det är väl dock ganska förklarligt, om man som söderslättbo njuter av att ha utblick så långt ögat når och fångas av det granna färgspelet vid solnedgång över slätt och hav.

Efter denna lyriska utflykt till Skånes slätter och havets vidder befinner vi oss åter i Arboga.

— Familjen trivs, men staden är li-

CCVA flygdir. Anders Högfeldt.

Foto Reinhold Carlsson

ten för uppväxande ungdom, som vill ha tillgång till bra bibliotek m.m. Min åsikt är att det finns ingenting bättre än att bo i eget hus, i synnerhet vid ån och med den trivsamma miljön runtomkring. Man bor mitt i staden, men ändå idylliskt.

Vi pratar om samarbetet med stadens myndigheter.

— CVA:s förhållande till främman-

de makter är gott. Vi kommer utmärkt bra överens med staden i de frågor, vi har med dem att göra. De är hjälpsamma så långt det går och vi försöker från vår sida att inte vara alltför krävande. Med bostäder, som ett exempel, har man gjort goda ansträngningar för att hjälpa oss. Vi stör inte staden så mycket, genom att vi ligger för oss själva.

Hänt s n sist

Ur chefens dagbok

Yrkeskolebyggnaden har länge stått under tak och den efterlängtade dagen för inflyttning närmar sig snabbt.

● T I

F rbindelseg ngens regnb gsf rger har målats om.

● T IV

Intet nytt beträffande ventilationen. Gummipressen  r såld. Planläggning av renare utrymmen i rb-delen pågår.

● P-tunneln

Ommålning av väggar utförd. Höj- och sänkbar lastbrygga f r l k-taren uppmonterad.

● Förråd

I stället för vissa lagerutrymmen på Svarth lls Säteri har vi, till följd av att vi blivit uppsagda, hyrt nya utrymmen i Hamre.

● UHF kallförråd

Arbetet med kallförrådet, som bygges vid Igels ter, har åter kommit igång.

●  sby gård

Om ndringarna fortskrider så att den 1 april bör kunna bli en lämplig inflyttningdag.

● G stboken

8 januari

Kommandanten i Stockholm,  verste G. Wachtmeister, besökte CVA för att diskutera bergverkstadsinredningar.

22 januari

Pressmottagning f r ortspresen, dels med anledning av den vid CVA tillfälligt förlagda helikopterskolan, dels för vissa klarlägganden av FATU förslag till betänkande.

31 januari

Chefen för Flygvapnet generallöjtnant Lage Thunberg besökte CVA för att inspektera helikopterskolan.

25 februari

I en l dkurs enligt standardprogram deltog ingenjörer från civila teleföretag. Från CVA deltog bl. a.  veringenj r

Det förefaller som om CVA blivit mer och mer accepterat i Arboga och vi har nu en känsla av att det kommit dithän, att man inte längre tittar på oss med några sidoblickar utan ser på CVA med en viss stolthet.

Samarbetet med personalen kommer på tapeten.

— Jag trivs utmärkt med CVA-personalen. Det är en fin och tjusig anda inom CVA, som vill någonting. Roligast  r att CVA utåt sett är v lsett. Våra uppdragsgivare vänder sig till CVA med förtroende. Jag ger personalen bästa betyg och jag gl der mig åt att vi har den personal vi har. Det kunde inte vara bättre i de flesta befattningarna. Organisationerna g r bra att samarbeta med. De förstår våra problem och vi försöker förstå deras. I en anda av samhörighet försöker vi l sa de frågor som uppstår.

Aktuella frågor kommer upp, d ribl nd CVA i framtiden.

— Ingenting  r svårare att s a om  n CVA i framtiden. Vi har ett läge med god arbetstillgång, vilket  r glädjande att konstatera. Om vi blir bolag eller ej vet vi inte och vilket som  r

bäst vet man inte heller. Jag tror att bolag på sund bas och med klok styrelse skulle underlätta mycket. Därmed inte sagt, att vi i dagens läge har det alltför besvärligt. Det som är riktigt bra nu kanske man blir av med i bolagsformen.

Vad man saknar h r är en riktig sporre — konkurrensen. Ett mått på vår prestation, som ger oss rättvisa och inte bara en bedömning. F r man det och det visar sig att företaget g r en god insats, faller de andra frukterna av sig själva.

Det kan kanske också hjälpa till att öppna på l nes tningsskruven några varv. CVA:s önskemål att bygga ut och ändra skulle också kunna förverkligas enklare och snabbare än nu.

Det kanske låter paradoxalt, men framtiden är oviss och ljus.

Vi är nyfikna på om Chefen tänker stanna på CVA eller om det ligger flyttningssplaner i fatet.

— Ingenj rsyrket  r ett rörligt yrke och det  r väl ingenting onaturligt i att man inte är helt främmande för tanken att lämna CVA. Jag har ingen längtan d r t, men jag tycker det  r för tidigt

att konstatera att man definitivt slagit sig till ro.

— Om jag skulle ställa önsksningar, så kan jag tala om att först på önskelistan st r idrotts- och simhall. Simhall med möjlighet att kunna bada där även på sommaren eftersom badm jligheterna i staden inte är de bästa. Detta kan man väl säga även om man tycker att staden i övrigt  r rar och trevlig.

Jag skulle önska en bestämd s ringslinje mellan industri och stad. CVA och andra större industrier i staden f r genom sin ledning ofta fatta beslut i stora frågor. Det skulle säkert vara fördelaktigt för båda parter om man toge samråd i frågor, som rör CVA och övrig industripersonal. Det kan vara frågor, som direkt har inverkan på personalens trivsel, bostads- och saneringsfr gor m. m. Avsikten är ju inte, att vi skall vara med och bestämma utan enbart samråda.

Till sist har jag en rent personlig önskan med stark anknytning till 4-M. Jag önskar mig en cykel i födelsedagspresent.

Bergtrollet tillönskar Chefen många långa och trevliga cykelf rder.

Akerblom och ingenjörerna Alberg och Eliasson.

11 mars

Landsfiskal Stig Janzon med biträdande landsfiskal Lennart Pers samt förste polisassistent Torsten Johnson och kriminalassistent Ivan Peterson var inbjudna till en orientering om CVA.

Chefens konferensrum har fått nya möbler — ett sexkantigt, snitsigt och ändamålsenligt konferensbord och bekväma stolar.

Ombyggnadsarbetena i Asby går raskt undan. I en blivande lektionssal bättringsspacklar John Olsson golvet, Gunnar Eklund monterar lysrörsarmaturer, Lennart Andersson och Nisse "Ettan" Eriksson spikar taklist. Foto Reinhold Carlsson

Brävalla Flygflottilj, F 13

- Modernt förband på anrik mark

Av flottiljingenjören flygdir. A. Paulsen

Traktens historia

Den mark på vilken Kungl Brävalla flygflottilj är belägen och trakten närmast däromkring är rik på fornminnen. Som exempel kan nämnas Sveriges största hällristningsområde vid Himmelstalund från 1500 f Kr, endast några kilometer öster om flottiljen. Vid Ekensberg vid södra gränsen av flygfältet finns norra Europas förnämsta hällristningar.

Omkring år 750 utkämpades i Brävallabygden ett stort slag, "Slaget vid Bravalir". Meningarna om var slaget exakt stod är delade. Så mycket är emellertid känt, att det inte ägde rum just på den mark där flygflottiljen nu ligger utan någon mil nordost därom. Slaget utkämpades mellan sveakonungen Ring och den danske konungen Harald Hildetand. Vid denna tid härskade Ylvingaätten på Ringstad Kungsgård

(även den belägen några stenkast från fältgränsen i norr) och det var denna ätt, som Harald Hildetand understödde i dess fejder mot Kung Ring. Slaget vanns av Kung Ring, som därmed införlivade Östergötland — det sista småkungadömet — med Svea rike. I urkunder och sägner skildras striden brett och dramatiskt. Bekant är episoden, då sköldmön Veborg med ett hugg klyver hakan på Soknarsote och denne slår in skägget i munnen för att hålla hakan uppe, medan han kämpar.

Sörby herrgård, som numera är officersmäss, är ännu ett bevis på gamla anor. Här härskade redan på 1200-talet gårdens första kända ägare, Ingrid Svantepolksdotter av folkungaätten, farmoder till riksdrotsen Bo Jonsson Grip. I abedisserförteckningen för Vreta kloster står Ingrid Svantepolksdotter angiven som abedissa för klostret år 1265. År 1288 blev hon med våld bortförd ur klostret, ett av de på 1200-talet vanliga klosterroven, och gift med Folke Algotsson, ägare till Sörby herrgård. Hur länge de båda bodde på Sörby vet man inget om. Sedermera dör Folke Algotsson under mystiska omständigheter och Ingrid står som ägarinna till gården.

Det är här som sägnerna om spöke-rierna på Sörby börjar. Under sekler har där en stor och reslig gestalt tid efter annan varit synlig, gått i låsta dörrar, bullrat och fört ljud. Kan det möjligen vara Folke Algotssons gamla knotor, som ännu icke fått frid för sitt klosterrov? Än idag kan man höra mystiska ljud och knakningar. Ovanligt är ej heller att ytterdörren varslar med en smäll strax innan någon om kvällen gör sin entré där.

Så långt fornminnen och sägner.

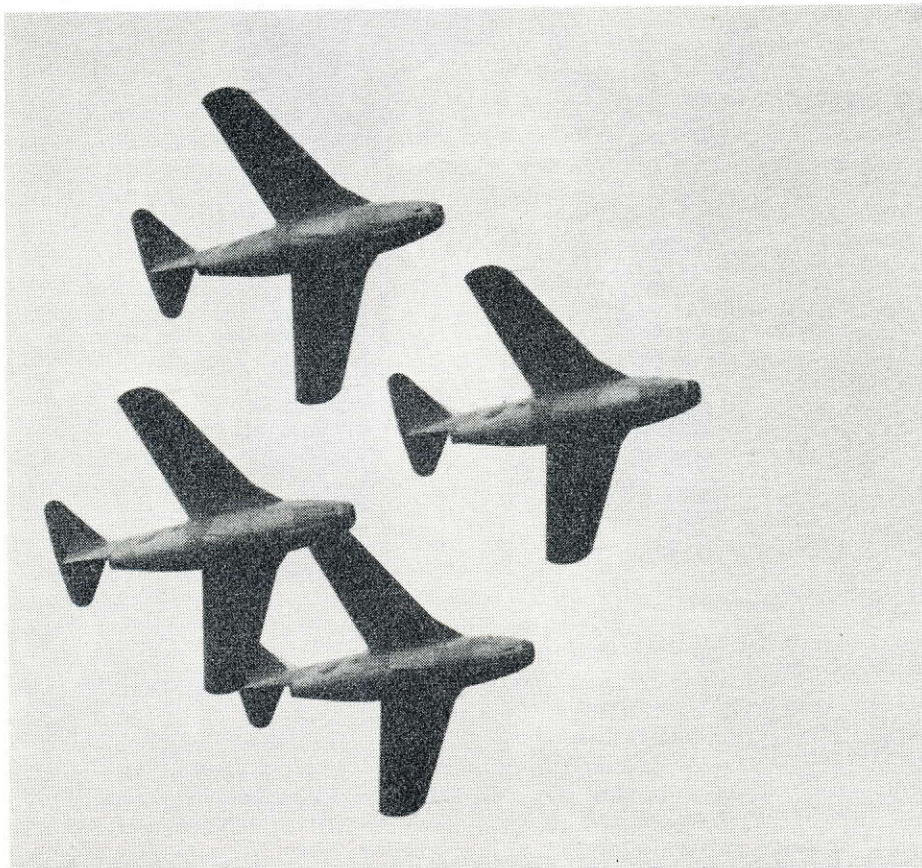
F 13 sättes upp

Mot denna bakgrund ter det sig rätt naturligt att flottiljen, när den sattes upp den 1 juli 1943 gavs namnet Brävalla flygflottilj. Starten var mycket blygsam vad flygplansparken beträffar. Den bestod av några övningsflygplan Sk 12 (Focke-Wulf Stieglitz) och P 1 (Sparmannjagare) samt jaktflygplanet J 8 (Gloster Gladiator) och flygtjänsten bedrevs till en början på Kungängen.

I början av 1944 tillfördes F 13 jaktflygplanet J 11 (Fiat CR 42) och i slutet av samma år det svensksbyggda jaktflygplanet J 22. Detta flygplan blev det första egentliga jaktflygplanet, som F 13 fick behålla en längre tid och det fanns kvar fram till våren 1947.

Innan J 22-epoken slutade kom emellertid den stora omvälvningen inom flygvapnet, då F 13 som första flottilj i landet utrustades med jetflygplan. Det var J 28 (de Havilland Vampire). En ljus sommarkväll i juni 1946 tog den första J 28-an mark på Brävalla och inledde därmed en ny era i flygvapnet. Visst var det besvärligt många gånger med "blåslamporna", som de nya flygplanen kallades. De bullrade, förde oljud och brände av gräset på fältet. Givetvis krävdes det startbanor och den första kom till 1948 och följdes sedermera av ännu en.

I slutet av 1951 kom J 29 (Tunnan) och det föll sig naturligt att F 13 även här skulle bli först i landet med denna typ av helsvensk god kvalitet. Ful och klumpig på marken men "helvass" i luften blev det allmänna omdömet om Tunnan. J 29 kom under det följande decenniet att bli alla flygförarens trogna "kuse", nota bene om den sköttes och tyglades väl. Och denna omvårdnad finns sannerligen ingen anledning att klaga på vare sig på mark- eller flygsidan. Flygplanet växte formligen ihop med förbandet och blev ett med personalen precis som det skall vara. Genom "Fogde-grupperns" flotta uppvisningar

Fogdegruppen i aktion

hävade sig F 13 även väl i både inhemsk och utländsk konkurrens, bl a vid de internationella uppvisningarna i Zürich 1956.

Draken ersätter Tunnan

Så är vi då inne i 60-talet. Nio år är en lång tid för ett flygplan på förband. Den tekniska utvecklingen i förening med projekterings- och utprovningstiden för ett modernt flygplan medför att livslängden i medeltal är c:a sju år. Det var sålunda hög tid att J 29 ersattes med något nytt. Och det blev J 35 (Draken), som gjorde sin entré på Bråvalla den 8 mars 1960.

I underbefälmässens gillestuga finns denna väggmålning av "Bråvalla Slag" av Ingemar Kellgren

Så är då ringen sluten. Fordom seglade vikingar med sina stolta drakskepp ut ur Bråviken och drog i österled. Nu svingar sig den moderne vikingen i tryckdräkt med sin pilsnabba Drake över östgötabygden. Ser man på den tidsperiod som omspannar år 1500 f Kr till år 1960 — över 340 år — är sannerligen Bråvalla flygflottiljs nu 20-åriga historia en vindfläkt blott.

Dagens verksamhet

Verksamheten vid en flottilj bestäms till mycket stor del av den flygplantyp som finns vid förbandet. Detta har blivit speciellt markant på F 13, eftersom Draken inneburit ett stort steg framåt i utvecklingen och F 13 som första flottilj blivit utrustad med denna typ. Omställningen till ett allvädersjaktflygplan med robotbeväpning och en omfattande teleutrustning har varit genomgripande inom flyg-, bas- och striltjänsten och inte minst inom den tekniska tjänsten. Den flygande personalen har i Draken fått ett lättfluget flygplan som vid både hög och låg fart villigt följer förarens intentioner. Dessa flygplanets goda egenskaper har med framgång visats upp vid ett flertal flygdagar både inom och utom landet bl a i Danmark, Norge, England och Tyskland. I de flesta fall har Drakens snäva svängar, snabba roller, korta start- och landningssträckor och öronbedö-

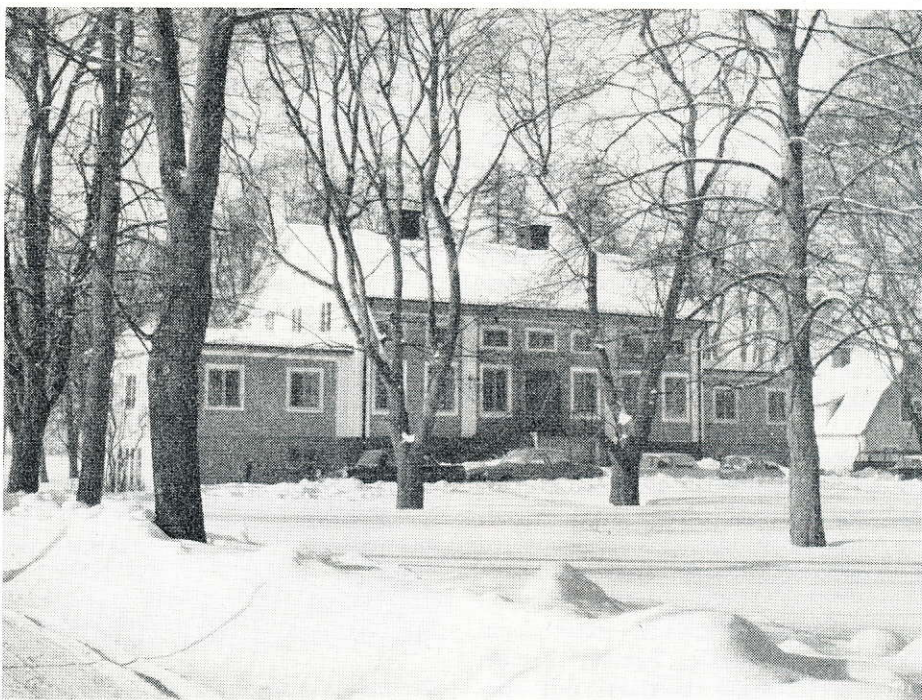
vande motorbuller varit uppvisningarnas höjdpunkt. Men flygplanet har inte bara dessa uppvisningsmässiga kvaliteter. Det är även en god vapenbärare som med sina 30 mm:s automatkanoner och sidewinder-robotar kan bekämpa flygande mål på alla höjder och med akan och attackraketer mål till lands och till sjöss. Här kan också nämnas, att FBS, Flygvapnets bomb- och skjutskola, vid F 13 och i intimt samarbete med flottiljen bedriver taktisk utprovning av 35:an. Genom detta arrangemang kan vunna erfarenheter omedelbart utnyttjas av flyg- och stridsledningssidan.

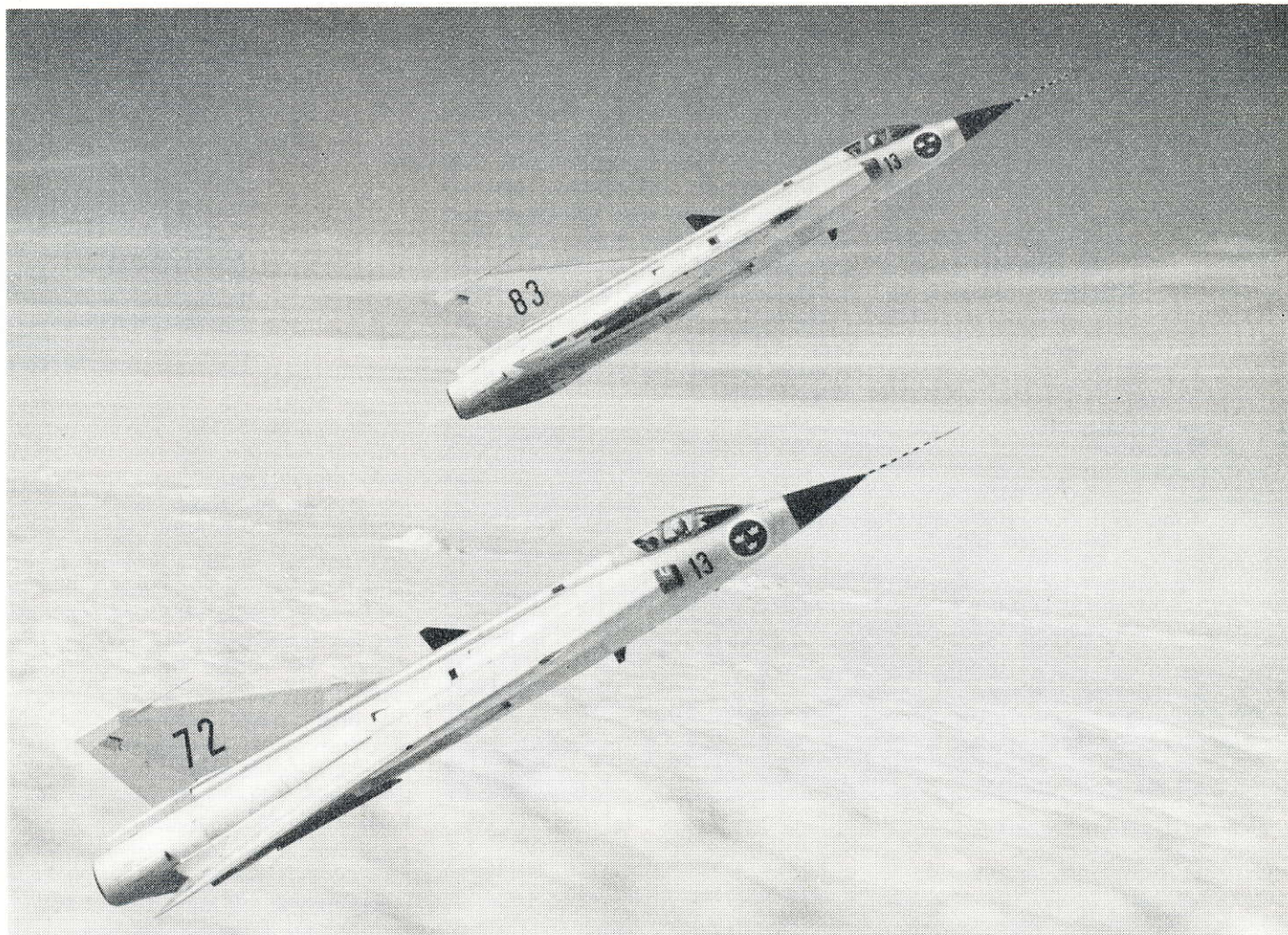
*överste N.-M. von Arbin
Chefen för F 13*

blivit större. Restriktioner i flygplanens uppträdande i närheten av staden och begränsning av mörkerflygningarna har dock lett till ett för alla parter någorlunda acceptabelt tillstånd. Värre är det med bangarna som uppträder när flygplan flyger fortare än ljudet. Sådan flygning får endast företas på höjder över 10.000 m över land och orsakar då blott svaga ljudknallar. Under ogynnsamma omständigheter kan dock extra kraftiga bangar, s k superbangar, nå marken. De märks som kraftiga knallar och kan spräcka fönsterglas och takpannor, välta ned saker från hyllor o s v. Dessa starkare bangar blir dock koncentrerade till mindre områden under det att de svagare går fram över terrängen i ett 3—4 mil brett stråk under flygplanet.

Ett vapensystem består inte bara av ett flygplan med goda prestanda. Som komplement fordras en effektiv betjäning på marken och en effektiv ledning

Sörby herrgård, numera officersmässa, ser i dagsljus inte ut att vara en plats för spökerier

Dagens Drakar i sitt rätta element

i luften. Drakens omfattande markutrustning har gett F13:s markpersonal möjlighet att snabbt utföra service och tillsyn av flygplanet. Korta klargöringstider mellan passen har kunnat erhållas även vid betjäning dygnet runt. Delta-gande i många tillämpade övningar i olika delar av landet har visat att flottiljens personal haft den nödvändiga rutinen.

Ledning i luften av 35:an har givit F13:s strilavdelning erfarenhet av hur man taktiskt skall utnyttja ett modernt flygplan. Mycket goda fart- och stigprestanda samt robotbeväpning ger

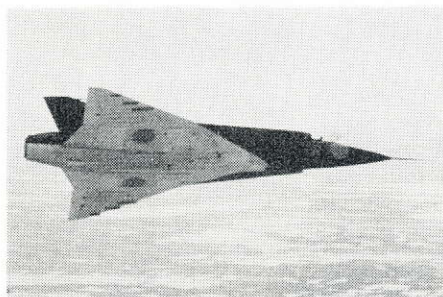
möjligheter till olika anfallssätt. Detta ökar utsikterna till bekämpning av anfallande flygplan men ställer också större krav på ledningen.

För den tekniska tjänsten på F13 har Draken medfört många och nya problem bl a beträffande reservdelar, utbytesenheter, provutrustningar och tekniska föreskrifter. För att kunna klara av dessa har det fordrats en intensifierad kontakt mellan berörda parter på flj, cv, UHF, FF och respektive tillverkare. Detta har varit stimulerande och har tillsammans med de ständigt skiftande arbetsuppgifterna upp-

vägt den ökade arbetsbelastningen som följer med ny och mera komplicerad materiel. Genom att CVA är huvudverkstad för 35:ans motor och ebk samt en stor del av den elektroniska utrustningen, radar, sikte, serviceutrustningar osv har F13:s kontakter med CVA blivit särskilt livliga. UHF åter har, undantagandes kundtjänsten, endast fått påhälsning via hålkort. Detta i flera avseenden förträffliga system medger dock inte några personliga kontakter mellan de berörda, vilket kan vara en nackdel. ■

Draken väcker uppmärksamhet världen runt

Sveriges särställning torde förutom på en hög industriell nivå till stor del bero på att landet oangripet under andra världskriget kunnat bygga upp en livskraftig flygindustri. Den kanske tidigare mest kända svenska flygtypen var väl det pilvingade jetjaktplanet Saab 29 "Flygande Tunnan", sedan kom det 2-sitsiga nattjakt- och spaningsplanet Saab 32 Lansen och nu senast det internationellt mycket uppmärksammade överljudsjaktplanet Saab

Det måste anses unikt att ett litet land som Sverige med begränsade försvarsanslag programenligt utvecklar ett flygstridsmedel i klass med stormakternas.

35 Draken. I sitt januarinummer publicerar Popular Mechanics (svenska upplagan) ett stort reportage om dessa olika flygtyper, med tonvikten lagd på Draken.

Förutom detta flygreportage kan nämnas att tidskriften innehåller en artikel som heter "Stål i takt med tiden", som behandlar Domnarvets moderna plåtvalsverk; ett reportage från en ny jätttestor linbana i Tyskland som går upp till Zugspitzes topp, 2.966 meter.

L.H.

—//—

En medeltida flygbild i Arboga

av flygdir. Otto Dahlin

Sedan urminnes tider har människan haft tanken att liksom fåglarna kunna förflytta sig genom luften.

I *skrift* finns många exempel härpå bl. a. i de grekiska sagorna och i Gamla Testamentet. Även markbundna djur skildrades som flygande.

I *bilder* från antiken finner man också flygande människor och djur. I de egyptiska templen finns sådana bilder.

Redan under tidig medeltid skildrades i bild änglarna som flygande; de voro utrustade med vingar direkt hämtade från fågelvärlden. Sådana bilder av änglar finns bevarade i många kyrkor; även i Arboga.

Men Arboga har i Heliga Trefaldighets kyrka en medeltida flygbild med helt annan utformning. Den finns på sköldbågen vid södra långväggens fönster närmast koret. Bilden föreställer en stadsbild och över staden flyger ett hundliknande djur. Den har med all sannolikhet målats samtidigt med sydväggens övriga bilder, alltså omkring år 1450. Någon gång efter reformationen övermålades den men upptäcktes vid kyrkans restaurering på 1890-talet, framtogs i skadat skick och restaurerades. Den under flygbilden befintliga avbildningen av klostergardianens sigill nytillkom vid nämnda restaurering.

Framtagandet av klostermålningarna i kyrkan följdes av Arboga Krönikas författare fil. dr G. Bergström. Denne utgav år 1897 ett häfte: "Medeltidsmålningar i Arboga Stadskyrka", där han även nämner den bild jag ovan kallat "flygbilden". Staden, som bilden visar, anser han vara Arboga med sina tre kyrkor. Han anser även att delar av klostergården med sin korsgång är synlig. Stadsbilden verkar onekligen i många avseenden sådan som vi föreställer oss det medeltida Arboga. Det är dock svårt att avgöra var de avbildade byggnaderna stå eller stått. Har

målaren kanske till *en* bild sammanfört flera på olika platser liggande för den dåvarande staden väsentliga byggnader?

Vad föreställer det flygande djuret? Enligt ovan nämnde Bergström har segern över hedendomen fått "ett naivt uttryck i den bevingade hundens flykt från Arboga". På ett annat ställe skriver han: "Vi ha sett draken fly för franciskanernas Jesus-predikan från det Arboga han i hedniska tider bevakat".

Till slut ser vi på konstruktionen av den flygapparat som "draken" (den onde) använder, alltså hur målaren, som troligen var en munk, tänkte sig ett flygplan i mitten av 1400-talet. Den första tanken man får är att han hämtat idén från fladdermusen. Konstruktionsmässigt sett ser man en vingstom-

me med spryglar och klädd med tyg. Anordningar för rörelse av vingarna syns ej; kanske har målaren tänkt sig en motsvarighet till våra dagars glid- eller segelflygplan.

Det var omkring år 1450 som bilden målades. Senare, i slutet på 1400-talet, kom Lionardi da Vincy med sin konstruktion av en flygapparat. Hans vingkonstruktion påminner om Arboga-bilden.

Utvecklingen av flygidén gick långsamt. Även Otto Lilienthals berömda hängglidare under slutet av 1800-talet påminner om Arboga-draken från år 1450. Lilienthals välvda vingprofil torde dock saknas i Arbogamunkens konstruktion.

—//—

BERGTROLLET

tillönskar alla sina läsare

En Glad Påsk!

Stridsskjutning i mörker

Fredagen den 22 februari

Den starka kyla som rädde avskräckte inte driftvärnsmännen från att delta. Ett glädjande stort antal infann sig till övningen.

Kvällen började med eldöverfall på fientlig trupp. Carl Bromans grupp visade upp högsta träffresultatet, tätt följd av grupp Sven Persson. Efter utetjänsten fortsatte övningen inne i skyttepaviljongen vid ett dukat kaffebord. Fru Nyrén och Gunnar Dahlman hade gjort allt för att öka trivseln. I den öppna spisen sprakade en stockvedsbrasa, som spred värme och trevnad.

Under kaffedrickningen orienterade dv-ledaren om priset, som erövrades vid FV dv-tävling, kurser och planerade övningar. Vid driftvärnsstämma, som senare följde, kom inga nya frågor upp.

Förtroendemännen omvaldes med undantag av att sjukvårdare Harry Johansson ingår i stället för A. Hulting, som flyttat från staden.

Efter kaffet utdelades tjänsteårstecken till de driftvärnsmän, som fullgjort kontrakterad tjänst inom driftvärnet.

För 5 år till

E. Evaldsson
A. Corsell
S. E. Klang
G. Orre
H. Pettersson (1971)
N.-E. Robért

För 10 år till

H. Dahlqvist
W. Ekstrand
B. Engström
A. Fröijdh
R. Fägerqvist
L. Hahne
H. Knutsson-Hall
H. Jersby
H. Johansson (1175)
I. Johansson
G. Johansson
G. Jonsson
S.-E. Lundahl
G. Larsson
K.-E. Norlander
E. Pettersson (9042)
Å. Persson
K. Persson

H. Rasthman
G. Rystedt
J. Steen
R. Stolt
N.-E. Tägtström
U. Tillberg
B. Westerberg (384)
K.-E. Wiss
K.-E. Åberg

För 15 år till

E. Blomqvist
A. Bystrom
E. Isaksson
A. Jönsson
B. Karlsson
V. Lundborg
L. Mattsson
T. Myrberg
S. Persson
R. Strindler
S. Tiborn

För 20 år till

B. Blomqvist
G. Dahlman
E. Edvardsson
O. Karlsson
B. Lindh

Så här glad såg Bertil Blomqvist ut, när övering Nils Akerblom på CVA vägnar överlämnade Arméns skyttemedalj. Akerblom framhöll att det var speciellt glädjande att Blomqvist, som gjort så mycket för dv, fick denna fina skytteutmärkelse. Dv-männen strök under med en spontan och långvarig applåd.

MEDALJÖRER AV
OLIKA GRADER.

Olle Karlsson, Bertil Blomqvist, Tage Wallqvist, Birger Lindh, Bror Karlsson, Sven Persson, Gunnar Dahlman, Einar Edwardsson.

Gunnar Rystedt, Birger Westerberg, Helge Rasthman, Nils Erik Tägtström, Åke Persson, Harry Johansson, Karl Erik Wiss.

Fostran - skolning - utbildning

Det lilla barnet i vaggan har få erfarenheter av omvärlden. Det har fullt upp att göra med att upptäcka sig själv och hur det skall användas mun, händer, fötter, ögon och öron. Föräldrarna hjälper till så gott de kan, vilket vanligen sker på ett ganska tafatt sätt, då den vuxne har mycket svårt att förstå den lillas sätt att uppfatta det som meddelas.

Det går lättare, när barnet blivit "skolmoget" och tages om hand av en hårt inrutad skolorganisation. Erfarenhet sedan något 100-tal år tillbaka samt vetenskapliga psykologiska rön och därav utpekade pedagogiska regler styr skolorganisation och undervisningsbestämmelser. Den nya grundskolan är en omdiskuterad och ibland omstridd funktion i samhället, vilket torde bero på att man dels står på relativt osäker psykologisk grund, även om utvecklingen härvidlag gått oerhört långt sedan den första skollagen stiftades, dels utökad den obligatoriska skolan ända upp i pubertetsåldern.

I denna period börjar människan att taga form och kampen om tillvaron blir mera konkret. Detta tager sig bl. a. uttryck i att individen själv börjar uppställa målsättningar för sig själv och lär sig så småningom att uppfylla dessa, i den mån de äro realistiskt uppställda.

Här kommer samspelet med samhället in. Den enskilda individen måste ha förmåga att rätta sig efter omgiv-

ningen. Men hon måste även förstå, att hon är omgiven av andra människor, som hon själv i högre eller mindre grad styr. I hem och på arbetsplats, på gator och i butiker styr människor varandra.

Glädje, rädsla, dåligt humör, mod o. s. v. har alla en stor förmåga att smitta av sig.

Denna funktion, nämligen människornas styrning av varandra, vill man ha reglerade, så att man genom samverkan kan erhålla en stor insats. På arbetsplatsen utgör avlöning, trivselfaktorer, befälslinjer m. m. instrument, som rätt brukade och utnyttjade ger ett stort gemensamt resultat. Tyvärr förstår man ej alltid detta. Behovet av stridsmedel i form av strejk och lock-out m. m. bottnar kanske i att man ännu saknar metoder att exakt beräkna följden av t. ex. en viss löneändring i hela sin vidd och det är tveksamt om människan någonsin kommer att sakna orsaker till konflikter av detta slag.

Grunden för samverkan är att människor har en likartad uppfattning om omvärlden, och att språk och uttrycks-sätt är så utformade och inlärdade att information ej förvanskas vid överföring från människa till människa. Naturvetenskaperna sträva efter att skaffa kunskap om naturen och universum, samt — vilket ej är minst viktigt — att människorna dels uppfattar rönen på samma sätt, dels äro öppna för rättel-

ser och ändringar i tidigare uppfattning.

Vi känner alla striderna på 1600-talet kring frågan om jorden är platt som en pannkaka eller rund som ett klot. Det var viktigare att *alla* trodde på "pannkakan" än att den egentliga sanningen blev klarlagd så länge som man rent tekniskt saknade behov av att matematiskt taga hänsyn till markytans krökning. Givetvis hade det gått lika bra att *alla* uppfattade jorden som en cylinder eller som det klot den är. Så småningom blev det dock nödvändigt att man allmänt fick kännedom om det rätta förhållandet.

Men vad har nu alla dessa spekulationer med fostran, skolning och utbildning att göra? Svaret kan vara, att redan i vaggan måste en människa erhålla kunskaper om sig och sin omvärld som successivt utbyggda ger henne möjlighet att samspele med kamrater och medmänniskor.

I fostran ligger sålunda alla de faktorer, som skapar möjlighet för individerna att leva tillsammans utan tvister och slitningar. Brist på fostran kallas ibland för missanpassning, vilket kräver ansträngning av den enskilde att övervinna.

Skolning och utbildning äro begrepp som delvis äro synonyma, men med skolning kan man mena en mera grundläggande inläring av principer och brett meddelat kunnande. Utbildning har mera en dragning åt specialisering och är en verksamhet, som pågår hela livet, ej endast i form av fasta kurser med fastlagd studieplan. ■

Erik Pettersson, Evert Ewaldsson,
Göte Orre.

Säkra skyttar

Skidskyttmärket i guld har erövrats av Gunnar Rystedt, CVA, samt Rickard Lenander och Erik Tägtström, UHF.

Proven för märket avlades söndagen den 17 februari på en bana i Igelsäters-trakten. Prov för skidskyttmärket kommer i fortsättningen att anordnas årligen.

Livligt eftersnack kring kaffekoppen.

Foto Erik Persson

Fina insatser av Dv-män

Vid FV vinterkurs, Stagården, Bollnäs, den 4—9 mars deltog driftvärnet med Gunnar Rystedt, Sven Persson, Bror Carlsson, Karl Norlander, Bo Engström, Rich. Lenander och Erik Tägtström.

Kursen som hade 30 deltagare omfattade uppträdande under vinterförhållande, fältskjutning, stridskjutning,

kartläsning, skidteknik, vinterhygien och sjukvård.

I en inlagd poängtävling på fältskjutning, kartläsning och skidskytte segrade Gunnar Rystedt, S. Persson blev trea, E. Tägtström sexa och de belönades med priser som skänkts av Marinförvaltningen.

Kursen, som återkommer varje vinter, rekommenderas till driftvärnsmännen.
E. Tägtström

2. Vi måste nå ökad renlighet

Av Arne Rydeborg

I denna renbänk på Instrument håller Holger Larsson på med översyn av gyrolager, som är mycket känsliga för damm och andra föroreningar.

CVA-foto Rune Larsson

Koncentrationen av föroreningar i vår atmosfär varierar högst avsevärt på olika platser av vår jord. Värst förorenad är luften givetvis över våra storstäder och industricentra, medan luften ute över världshaven är förhållandevis ren.

Redan de gamla kineserna hade detta klart för sig, ty när de skulle lackera sina skrin åkte de ut på havet, där den ringa förekomsten av damm möjliggjorde för dem att åstadkomma ytterligt fina lackytor. Man brukar skilja på två slag av föroreningar, naturliga och sådana som förorsakas av mänsklig aktivitet.

Till de naturliga hör t. ex. växtsporer, vulkanstoft och jordflykt. När vi i dagligt tal talar om luftföroreningar, avser vi sådana substanser som tillföres atmosfären av människan. De äldsta människorna levde troligen på mindre än 5000 kcal/dygn och individ, medan dagens människa förbrukar mer än tio gånger så mycket energi i form av mat och dryck, bostadsuppvärmning, transporter, industriprodukter etc. För detta får vi bl. a. betala med ökade luftföroreningar i form av förbränningsgaser, sot och flygaska, damm, metallpartiklar, svavelföreningar, kolväten, fluorider och mycket annat. Numera har vi ju också begåvats med radioaktiva substanser.

Den moderna industrien, och detta gäller inte minst flygindustrien, måste i många fall genom extra åtgärder skydda sig mot alla dessa föroreningar. För detta krävs att man tillgriper sådana åtgärder som att filtrera den luft som tillförs arbetslokalerna. Vidare måste man utföra extra noggrann och ofta upprepade städning. För att utestänga dessa föroreningar krävs också mer eller mindre speciell klädsel för

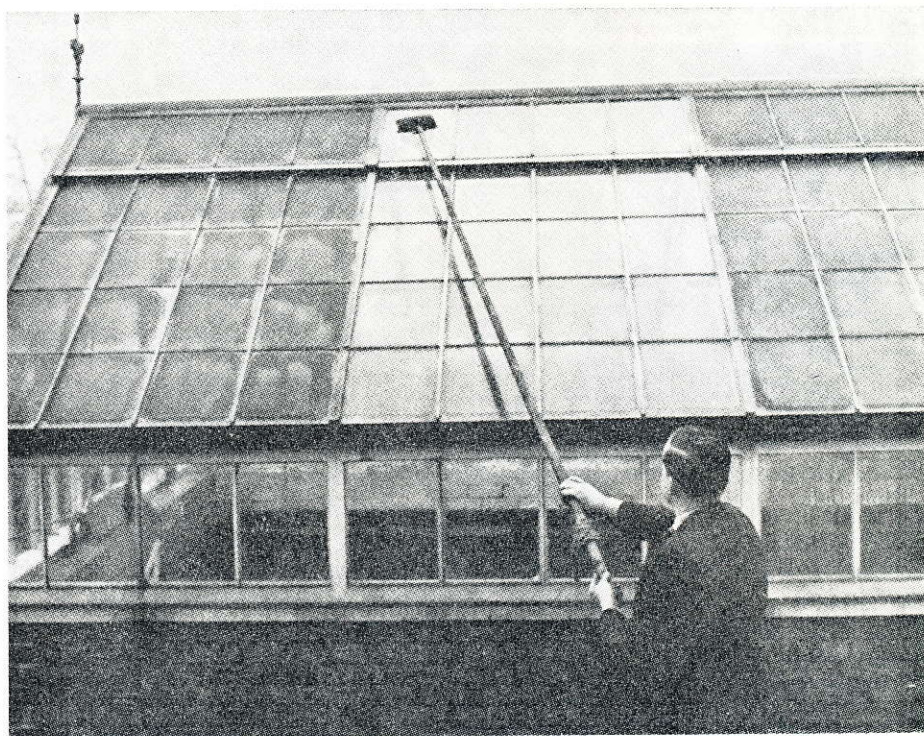
personalen, samt i vissa fall "renblåsning" i samband med inpassage till arbetsplatsen.

All materiel som vi arbetar med är mer eller mindre känslig för föroreningar, och hjälper vi alla till kan vi med enkla medel och åtgärder åstadkomma en generell standardhöjning. Allmänt god ordning och renhållning är grunden som det hela måste vila på, och alla förbättringar på den fronten ger omedelbart höjd standard och funktionssäkerhet som resultat. Sträva därför efter att det inte skall finnas ovidkommande verktyg och materiel på arbetsbänken.

Om så är fallet försvårar det inte bara arbetet, utan utgör också grumliga källor för anhopningar av smuts och damm. Samla omedelbart allt spill i form av överblivet eller avverkat material, avklippta trådändar m. m. i därför avsedda uppsamlingskärl. Torka omedelbart upp spill av vätskor — pö-larna är smutshärdar. När ett jobb är klart, ägna några minuter åt uppstädning och ordnande av arbetsplatsen för nästa arbete, det betalar sig alltid.

Dessa enkla och som vi nog tycker självklara saker, blir nog offer för slentrian från många av oss, men skärper vi oss i dessa avseenden, så kan mera nås än den nyss nämnda vinsten i form av ökad funktionssäkerhet. Jag tänker då närmast på att en allmän standardhöjning kan medföra att man i vissa fall kan undvika att inrätta speciella kostnadskrävande rena rum, och därför också slipper de extra ordningsregler och bestämmelser som den som arbetar i ett rent rum måste underkasta sig.

Ett för CVA aktuellt arbetsobjekt är flygradarstationer. Olika stationer och deras ingående komponenter och delar kräver olika grad av renlighet. Därför måste givetvis för denna liksom annan materiel ske ett bedömande från fall till fall, av vilka krav som skall ställas på renhet.

På exempelvis växthus kan man i närheten av industriorter efter kort tid se vilken mängd av föroreningar luften innehåller.

Härvid måste följande beaktas: Elektromagnetismen är kompakt uppbyggd, vilket medför att isolationsavstånden blir relativt små. "Lödloppor", lösa skruvar, muttrar, bräckor, avklippta trådar etc. kan därför lätt leda till överledning eller kortslutning. Detta kan förhindras genom en god personlig ordning. Om vi sedan ser på ytterligare saker, som man måste ta hänsyn till vid arbeten med radarstationer, så finner man att det kan bli nödvändigt att skärpa renlighetskraven med avseende på luftföroreningar och fukt. Damm är ofta, och speciellt i samband med fukt, något ledande och kan därför medföra försämrade isolationsresistans.

I vissa stationer arbetar modulatern med höga spänningar 10–20 KV, och på grund av ringa utrymme är marginalerna mot överslag små. Modulatern måste då av detta skäl även hållas under övertryck. Ju mer man ökar trycket, ju mindre blir risken för överslag.

Pulseffekterna är i många fall av sådan storlek att man ligger mycket nära vägledarens maximala överföringsförmåga. Det krävs att vägledaren har en ytfinhet av 10 μm eller bättre. Grader i vägledaren eller ledande partiklar ger upphov till lokal glimning eller i sämsta fall överslag i densamma. Mycket kort uttryckt är detta beroende på att de elektromagnetiska svängningarna i vägledaren medför avsevärda spänningsskillnader mellan vägledarens plana inretytor. Toppar på en ojämn yta eller partiklar på en jämn, underlättar att överslag kan uppstå (jämför förmågan hos spetsen på en åskledare att fånga upp ett åsknedslag). Vid glimning eller överslag i vägledaren förkolas organiskt material, vilket leder till kraftig dämpning av signalerna, d. v. s. räckviddsminskning. I vissa stationer är vägledaresystemet satt under övertryck för att försvåra överslag. Av det tidigare sagda inses lätt att hårda krav måste ställas på den tillförda luftens renhet. För att kunna erhålla de prestanda som krävs av en flygburen radarantenn styrs denna hydrauliskt. Systemen arbetar med höga tryck för att kunna hålla dimensionerna nere. Föroreningar i systemet kan medföra att servoventilerna, vilka ha mycket små passager och passningar, sätts helt eller delvis ur funktion. En expert hos Douglas Aircraft Company Inc säger: "Inbyggda föroreningar är den största källa av föroreningar som finns i nymonterade hydraulsystem, nya apparater är smutsiga apparater, nya filter är smutsiga filter, ny olja är förorenad olja". (Betr. föroreningar i oljor och bränslen skall jag återkomma vid ett senare tillfälle). "Alla ansträngningar måste vidtagas för att få rena apparater och delar i ett system. Med hjälp av ultraljud och vi-

Övering. Nils Åkerblom delar ut betygen till de ambitiösa damerna på Ritkontoret. Fr. v. Birgitta Moëll, Ylva Andersson, Majken Rosenqvist, Ingrid Bäckström, Gunilla Brodd. CVA-foto Rune Larsson.

Fem flitiga flickor i fackkurs

Det skrevs litet av CVA-historia på avdelning 360 fredagen den 8 mars då öi Nils Åkerblom delade ut betyg över genomgången kurs i materiallära till fem damer på ritkontoret. Visserligen hade den kurs som pågått under hösten och våren haft fler deltagare men eftersom det sannolikt är första gången som kvinnlig personal på CVA deltagit i en tekniskt betoad utbildning är händelsen väl värd att uppmärksamma.

Mot alla tips visade det sig att de kvinnliga kursdeltagarna klarade av sina uppgifter alldeles förträffligt och samtliga tillhörde den bättre hälften, betygsmässigt sett. I ett par fall fanns damerna på medaljplats som det heter i idrottssammanhang.

brationer med lägre frekvens samt efterföljande sköljningar har Douglas kunnat åstadkomma renare apparater". Vad som nu sagts äger givetvis tillämpning på alla de hydraulsystem som vi kommer i kontakt med.

Till sist. Många av oss har en ögonsten som anskaffats med större eller mindre försakelser, och som i de flesta fall blir föremål för vår ömma omvårdnad. När vi själva "mekar" vår kära bil, så brukar vi nog vara noggranna med att inga föroreningar skall komma in i t. ex. motorn. De yttre betingelserna för att göra dessa jobb är i

Den erfarenhet man fått genom denna kurs visar klart att den kvinnliga personalen ingalunda bör uteslutas när det gäller teknisk utbildning och fortbildning. Med rätt upplagd utbildning och med hänsyntagande till de möjligheter som kvinnorna har till praktik kan man räkna med att vidga den kvinnliga personalens arbetsområden. För övrigt visar också erfarenheten bl. a. på avd. 360 att kvinnor mycket väl kan fullfölja arbetsuppgifter av teknisk natur. Systematisk utbildning och lämplig handledning är givetvis en av förutsättningarna. Detta kan företaget ge. Ambition och vilja behövs dessutom. Detta har "flickorna".

de flesta fall dåliga, men med hjälp av omsorg och noggrannhet kan vi nå godtagbara resultat.

Ett annat litet exempel, det är ju ej p. g. a. vidskepelse vi undviker att vidröra glasgloben när vi byter glödlampor i strålkastarna.

Med de betingelser som CVA har att bjuda i form av lokaler, verktyg och utrustningar av olika slag, samt parat med ökad omsorg och noggrannhet finns det onekligen förutsättningar att vi kan nå ett väsentligt bättre resultat på CVA än med våra bilar. ■

Bilkörning i allmänhet - kvinnlig i synnerhet

När Ewy Rosqvist vann Argentinas G. P. bevisades äntligen att kvinnliga bilförare står betydligt högre än de manliga kollegerna, även vad gäller bilkörning. Undantag är lönegrader, i vilka männen alltid placeras högre! — Mången maskulin varelse går nu omkring med svårartade komplex och med funderingar på att sälja bilen och köpa moped, medan vi kvinnor naturligtvis utnyttjar detta tillfälle och braverar med vår skicklighet på vintriga vägar.

En kall vinterlördag säger frun, efter att nyligen ha läst om Ewys framgångar, med fast röst till sin man: "Du, jag tar bilen 'in till stan' och handlar idag". Det uppstår en lång tystnad. "I det här yrvädet?!" säger mannen och tittar förvånat fram bakom dagstidningen. — "Har du inte läst resultatet från Argentinas G. P.?" undrar hon något ironiskt. Mannen muttrar något ohörbart och hon går ut i hallen för att ta på sig. Efter att ha lagt frisyren, gjort make up, provat några olika hattar, tagit på finkappan samt bytt från stövlar via kängor till högklackade skor, är hon redo för avfärd. Visst kommer hon att frysa lite om fötterna, men man skall ju klä sig elegant enligt fru Rosqvist och färgen på skorna passar onekligen till bilens kokosmattor...

Väl ute på parkeringsplatsen sätts hon genast på prov. Hon vet vilket bilmärke de haft det sista året, så hon borstar bort snön från rätt bil och hon glömmer heller inte att ta bort DN framför vindrutan. Efter rivstarten stryker hon rationellt bort den sista snön från skärmarna mot husväggen och efter att ha kunnat stanna vid ett plötsligt uppdykande stoppmärke befinner hon sig snart ute på riksvägen. Snabbt och elegant lägger hon in både 2:an och 3:an efter att ha kommit underfund med vänstra pedalens funktion. Hon sluter ögonen och tycker sig känna lagerkransen om halsen och höra Sveriges fana fladdra för vinden. — Hoppsan, kappan har visst fastnat i dörren så fladdret är lättförklarligt, men det avhjälpes lätt. Hon kör vidare. Livet är underbart. Det är fart och fläkt över Sveriges Quinnor.

När hon tittar i backspegeln ligger plötsligt en bil bakom. Något förvirrad muttrar hon för sig själv: "En karl naturligtvis, men han ska nog få se på annat". Hon hinner emellertid knappast blinka förrän mannen kört om. "De far fram som farddärar, dessa karlar", tänker hon. "De bryr sig varken om sina egna eller andras liv". Av naturliga skäl fortsätter färden i något uppskruvat tempo. — Plötsligt börjar

bilen uppföra sig konstigt, den liksom drar snabbt och envist åt ena hållet. Hon erinrar sig sin gamle körlärares visdomsord och styr in på en parkeringsplats. Efter att ha klivit runt i snön kan hon konstatera, att ett av däcken är plattare än de andra. Den kvinnliga intuitionen säger henne då att just där har hon felet och inte i de andra tre.

När bagageutrymme, verktygslåda, domkraft, reservhjul och instruktionsbok hittats — och affärerna i staden just stängt — skrider hon till verket. Hon bänder loss navkapseln och lossar muttrarna; det är ju klart. Hon letar ut en lämplig plats för domkraften och börjar pumpa. Inte ett ljud ger hon ifrån sig trots att domkraften flera gånger slinter i snön och nästan klipper av henne fötterna. De har p. g. a. av kylan redan mist all känslighet. Tålmodighet är en dygd och fastän fotsteget antagit en tvättbrädesliknande form, är bilen snart upplyft. Med stor möda lyckas hon skifta hjul. En extra hyllning får hon genom alla glada ansikten, som skymtar förbi i de framrusande bilarna. Några bilister vinkar t. o. m. hurtigt. Svenskarna är inte så stela, som många påstår...

Att lyfta en bil med domkraft är relativt lätt, men hur får man ner den? Ska hon gräva bort domkraften? Var, i så fall, få tag i en spade mitt i skogen? Hon skulle gärna vid tillfälle vilja träffa den manliga instruktionsboks-fattaren mellan fyra ögon.

Efter någon timma stannar ett raggaråk vid bilen och ynglingen, som sticker ut ett lurvigt huvud, undrar om hon möjligen har bensin i nå'n reservdunk att låna ut. "Han tror att jag är dum", tänker hon, "men mig ska han inte lura". — "Du kanske vill vara snäll och hjälpa mig ner med bilen. Domkraften har hakat upp sig. Under tiden ska jag leta rätt på reservdunken", säger hon finurligt. "O K", säger han medan han släntrar ur sitt åk och med ett enkelt handgrepp hissar ner bilen. — "Jag HAR faktiskt inte reservdunken med idag", utbrister hon bestört, sedan hon försökt gömma den under en gammal filt. — "O K", säger ynglingen ånyo, hoppar in i sin "bil" och försvinner med domkraften och verktygslådan i ett moln av snö. — Vid dylika tillfällen gäller det att lugnt och behärskat, med en fosterlandssång på läpparna, styra hemåt till den vänstade maken.

Wilken tur hon ändå haft. Ingenting blev handlat, varför avlöningspengarna finns kvar i plånboken. För dessa kan

hon köpa sin man nya, glänsande verktyg och en ny domkraft, som inte hakar upp sig. Hon känner sig betydelsefull och djupt engagerad i de så om diskuterade automobilekonomiska problemen.

Sent på lördagskvällen kan man i snöyrans upptäckta två figurer skottande snö från diverse parkeringsplatser utfeter riksvägen. Nej, det är inga frivilliga extraarbetare i vägförvaltningens snösväng — bara ett (ännu så länge) äkta par, som letar efter ett kvarglömt hjul...

Vad som gömmas i snö kommer dock upp i tö, säger ordspråket. Våren är nu på väg med stora steg och med vår på vägen är alla bekymmer ur vägen. Låt därför quinnan överta ratten vid vårutflykterna; tryggare kan ingen fara!

"Wife Gnat"

—//—

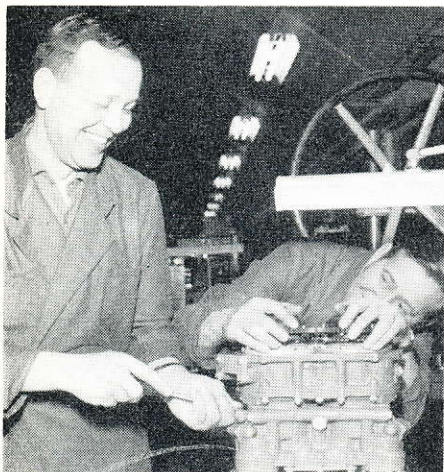
"NÖTKRÅKAN"

Nötkräkan kan i storlek jämföras med kajan, den ger ett mörkt, nästan svart intryck vid första kontakten där man oftast bara flyktigt skymtar fågeln i markerna. Kommer man däremot närmare framträder den dominerande bruna kroppsfärgen översållad med vita droppfläckar. Hjässan ofläckat mörk, svarta vingor och svart stjärt med ett ytterst i stjärten vitt tvärgående band på cirka 1 cm bredd, dessutom den

Forts. sida 17

Motorsport på skridsko

Ingvar Fredriksson och Gunnar Lindberg tar nederlaget med ett (hycklat) leende.

Vi, som varje dag har kontakt med personalen på motors apparatverkstad och apparatprovning hade länge haft på känn att något ovanligt skulle hända. Så blev det också. Den 13/2 överlämnade apparatprovarna, The Royal Temperatur Controll Testers, till apparatverkstaden en utmaning i form av kallelse till en ishockeymatch den 21/2. Svaret på utmaningen kom ganska omgående från Department of Repair and Mounting. Det stora slaget skulle äga rum den 21/2 kl 20.00 på isbanan, Sturevallen.

Veckan före drabbningen rådde det kalla kriget. Naturligtvis blev ej tjänsten lidande, snarare tvärtom. Apparatverkstaden försökte få fram så många manöverlådor som möjligt, för att därigenom provningsavdelningen ordentligt skulle tröttnas redan före matchen. Provingen däremot gjorde som vanligt. Apparater i retur för åtgärd.

Torsdagen den 21/2 var inne.

Monteringen hade i sitt lag sådana stjärnor som Tuna-Klumpen Persson, Hambo Johansson, Surdegen Segendorff, Tusendelen Persson, Slaktarn Fredriksson m. fl. Provingen kom med bl. a. Sället Fallqvist, 75-an Ragnarsson, Pinnskruven Lundberg och Bul-Jerk Enström.

Före matchen skedde överlämning av

standar och smalfilmare Strömqvist samlade ihop resp. lag i lämpliga grupper för fotografering.

Spelet kunde börja. Hopsättarna gick ganska snabbt till anfall och tog ledningen med 1-0, men sedan kastade Provarna in sin proffsstjärna "Putte" och sedan var den kvällen förstörd för "Hopsättarna".

Då signalen "Eld upphör" ljöd över Sturevallen stod Provarna som segrare med 6-2 efter att ha haft ledningen med 3-1 i halvtid.

Bland publiken märktes fruar, fästörer och telningar som livligt hejade på sina resp.

Att ge sig in på någon spelarkritik efter denna drabbning är svårt, men något bör nämnas.

Först i samband med denna match, fick nog många klart för sig vilken betydelse sargen har. Den användes dels som stöd och dels som broms för en del av spelarna. Bul-Jerk Enström påstod dessutom att någon hade velat sabotera matchen genom att denna "någon" målat röda och blå linjer på banan. Detta gjorde att spelet trasades sönder en del p. g. a. att dessa linjer avgränsade små områden, inom vilka man tydligen inte fick vara enl. domaren.

Efter drabbningen samlades båda lagen i IFK:s klubbрум där motors flickor Inga och Birgitta hade ordnat med kaffe och bröd. I samband med detta lilla samkväm utdelades ett pris till den mest lovande spelaren.

Priset var en snusdosa och Pinnskruven Lundberg i Provarna utsågs av enmansjuryn O. Karlsson till pristagare.

Nu trodde alla att det stora lugnet skulle inträda, men så blev det inte. "Knallen" Jansson kastade fram ett förslag om att man skulle mötas på Gäddgårdsvallens is med hastighetsrör på fötterna. Tävlingen skulle gälla 1500 m per man och fem-mannalag.

Tisdagen den 26/2 samlades Provare och Hopsättare på Gäddgårdsvallen där Arboga Skridskoklubb svarade för arrangemangen.

Leif Segendorff i Monteringen drar lite extra hårt i låstråden, när det blir tal om ishockey.

Skyddsombudet Harry Johansson fick specialdarr i knäveckan, när han tänkte på alla skydd som han tyckte skulle behövas i ishockey.

Återigen triumferade Provarna med den totala tiden 20.21,0 mot Hopsättarnas 20.37,7, som synes några få sekunders marginal.

Forts. sida 23

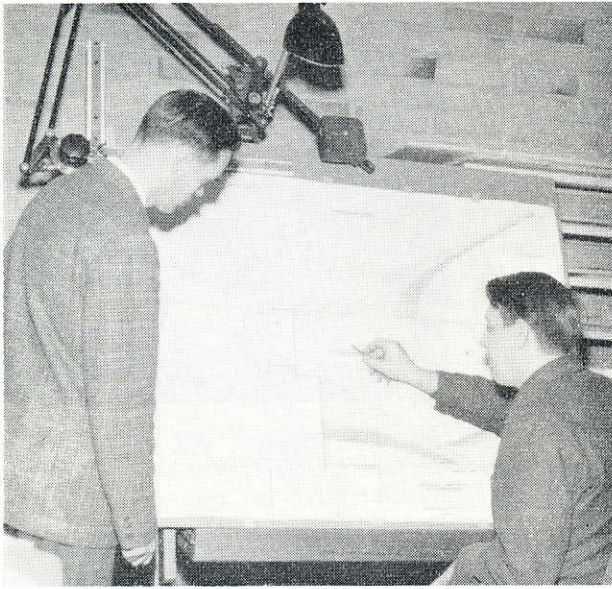
BLIV MEDLEM I FLYGETS MOTORKLUBB ARBOGA

Anordnar utflykter, studiebesök samt den sedvanliga Brittsommarrundan. Har ett flertal avtal med förmånliga rabatter med olika firmor i staden och dess omnejd. Medlemsavgiften är 5:— kr per år. Tag kontakt med närmaste kontaktman. Följande kontaktmän finns:

	Avd.	Tel.		Avd.	Tel.		Avd.	Tel.
Folke Eriksson	CVA 101	261	John Kihlström	CVA 552	284	Gustaf Jacobsson	UHF 443	393
Magnus Schutz	CVA 616	320	Bror Karlsson	CVA 614	254	Rune Fägerkvist	CVA 257	434
Ake Pettersson	CVA 121,	227	S.-E. Brohlin	CVA 214	228	Lennart Fransson	CVA 272	407
	122, 125		Harry Söderström	CVA 371	298	Kjell Nilsson	CVA 271	526
Rolf Sjökvist	CVA 111	140	Eric Viktorsson	UHF 412	234	Rune Norelius	CVA 524	511
John Gustavsson	CVA 492	371	Lars Lundgren	UHF 442	448	Ingemar Liljeström	CVA 274	590
Arne Karlsson	CVA 646	424	Filip Johansson	UHF 445	197	Jonny Rosshem	CVA 273	276
						Manne Andersson	CVA 993	477

2. Några fakta kring MTM

Av Övering. L.-H. Larsson

Olle Aberg och Sten Jonsson försöker avlocka IPS-nomogrammet någon av dess hemligheter. CVA-foto Rune Larsson

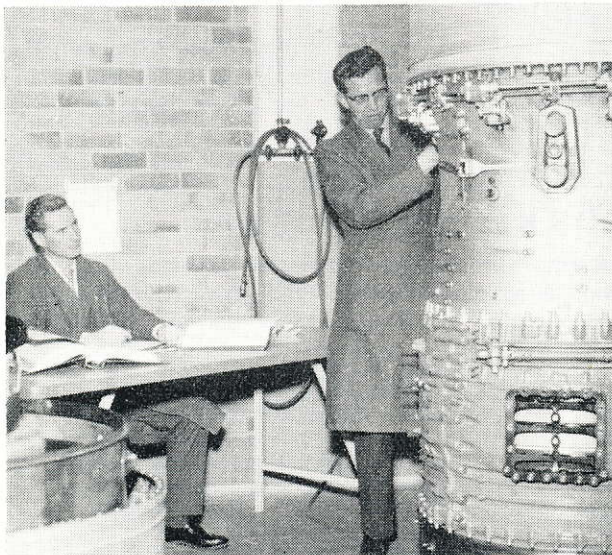
I föregående artikel i Bergtrollet nr 3/1962 nämndes, att MTM i sin grundform inte annat än undantagsvis lämpade sig särskilt väl för ackordsättning av de arbeten som vi gör här vid CVA, utan att vi måste utveckla våra egna tillämpningsformer. Här vill jag nu försöka belysa detta påstående, samt dessutom redogöra något för det MTM-utvecklingsarbete som pågår vid CVA motorgrupp, och för de planer för införande av MTM-ackord på motorsidan som vi umgås med. Beträffande instrument- och teleområdet återkommer jag i ett följande sista avsnitt.

Varför duger inte grund-MTM?

Var för sig utgör grundrörelserna givetvis mycket korta "tempo"; en vanlig tid för en grundrörelse är ca 10 MTM-tidsenheter. En MTM-tidsen-

het är ju en hundratusendels timme — en mycket kort tidsenhet sålunda — och man hinner alltså göra ca 10.000 grundrörelser i timmen. Om man alltså skulle beskriva en timmes arbete med hjälp av grundrörelser, och man tänker sig att man skrev ned en grundrörelse per rad på en normal ca "25-radig" A4-sida, så skulle en sådan beskrivning uppta 400 sidor, d. v. s. det skulle bli en ganska nått liten roman för varje arbetstimme.

Så kan man nu självfallet inte göra annat än för mycket korta och mycket ofta återkommande, s. k. högrepetitiva arbetstempon. Dels skulle ju arbetet med att göra upp denna arbetsbeskrivning — själva "analysarbetet", som man säger i MTM-kretsar — bli alldeles för betungande, och sedan skulle det ta alldeles för lång tid att läsa den.

John Hellström följer upp Gunnar Frieds motorgenomgång.

Man kan således konstatera, att MTM i sin grundform är alldeles för detaljerad för praktisk användning annat än för korta, högrepetitiva arbeten. Och sådana har vi som bekant inte så gott om vid CVA.

I själva verket tordet det nog vara så, att det är mycket få verkstäder, som har sådant arbete att man kan använda sig av grund-MTM direkt i någon större utsträckning. I stället har utvecklingsformer som brukar kallas (universella) standard data-system fått en mycket stor användning.

Standarddatasystem, USD och kombinerade MTM-data

Mycket kort kan man kanske beskriva standarddatasystem som system, där man, med grundrörelserna som byggstenar bygger ihop data — d. v. s. symboler och tidsvärden — för nya, större tempon. För att illustrera med ett enkelt exempel kan vi kanske tänka på det arbete man utför när man tar upp sin penna från skrivbordets pennställ för att börja skriva. Med grundrörelser skulle detta "tempo" kunna beskrivas som:

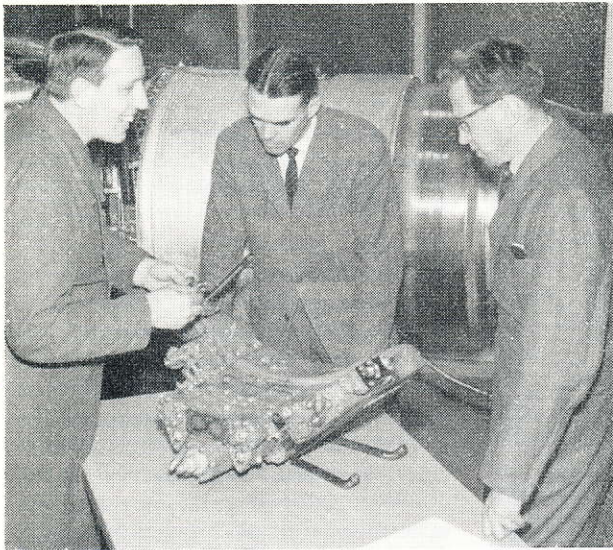
att "sträcka" handen till pennan
att "gripa" pennan
kanske "lösgöra" den från pennstället
att göra diverse "omgrepp" för att få den i rätt läge i handen,

allt under det
att pennan "flyttas" från pennstället till skrivblocket
innan pennspetsen slutligen "inpassas" till första raden,

så att man (äntligen!) kan börja skriva.

Här går det alltså åt fem, sex grunddatasymboler för att beskriva arbetet och lika många deltider måste summeras för att man skall få fram totaltiden för detta arbete.

I vårt eget standarddata-system skulle vi kunna ha ett enda data: "taga penna", som omfattade hela detta arbete. Vi finge då hitta på en symbol — säg T1 — så att vi slipper skriva "taga penna" varje gång, och en enda arbetstid har vi ju fått fram genom att summera grundrörelsernas deltider. När vi i fortsättningen skall beskriva momentet "att ta sin penna" i vårt system skriver vi alltså bara T1 i analysen. För att verifiera att den tid som vi ger åt detta tempo är riktig sparar vi grundanalysen, så att vi alltid kan gå tillbaka dit och övertyga oss — eller vem som vill — om hur vårt arbetstempo är uppbyggt.

Med en oljesump på arbetsbordet har Sten Jonsson, Olle Åberg och Gunnar Fried samlats för gemensamma studier.

Enligt denna princip — om än inte riktigt lika enkelt som i vårt exempel kanske — kan man bygga upp standarddatasystem för olika typer av arbete; system som ibland har (ganska) allmän användbarhet och därför kallas universella standarddata system eller USD.

Det finns flera sådana "färdigutvecklade" system, som man antingen direkt eller vanligen efter en viss anpassning till sina egna arbetsförhållanden kan använda sig av.

Ibland ser man även uttrycket "kombinerad MTM-data". Härmed menar man i princip samma sak, d. v. s. data för längre arbetstempon hopsatta av MTM-data.

MTM-arbetet vid CVA

Vid CVA bedrivs MTM-arbetet i tre olika grupper, som vi kallar motorgruppen, instrumentgruppen och telegruppen, och som var och en har sina speciella problem. De har var sitt metodlaboratorium, där man kan ta in de arbetsobjekt det gäller för att prova ut och lägga upp arbetsmetoderna, innan man går till verket med att analysera, d. v. s. förteckna, beskriva och tidsätta arbetet.

Som tidigare nämnts måste man också utveckla lämpliga tillämpningsformer av MTM, i den mån som sådana nu icke funnits tillgängliga att direkt "hämta på hyllan".

Motorgruppen

Motorgruppen är nog den som haft det bästa utgångsläget när det gäller MTM-tekniken. Vissa erfarenheter har man sålunda kunnat få över från CVM, där man startade arbetet med motor RM5 något år tidigare, och där man för övrigt för några månader sedan gjorde sin första MTM-installation i motorverkstaden. (MTM-folket säger att man "installerar" när man ute i

verkstaden börjar tillämpa de metoder och de ackord som man utvecklat på laboratoriet.)

Det stora problemet när det gäller MTM-tekniken ligger för motorgruppens del däri, att en översyn av motor RM6 omfattar en så stor arbetsvolym — det rör sig om ca tusentalet arbetstimmar. Då förstår man att grund-MTM inte är att tänka på, och inte duger det heller med en så ringa komprimering av analysarbetet som vi åstadkom i vårt exempel nyss, om man skall hinna analysera en motoröversyn inom rimlig tid.

För att spara analysarbetet har man därför utvecklat ett befintligt USD-system, kallat USD 11, till något som man benämnt IPS — integrerad programmerad standarddata. Bakom denna beteckning döljer sig det förhållandet, att man sammanställt sådana USD 11-data som används i motorverkstadens arbeten i diagramform, och att dessa diagram i sin tur dragits ihop till ett s. k. nomogram. För att få rum med allt detta på ett enda papper har man måst göra papperet ganska stort, och IPS kallas därför i mindre högtidliga sammanhang helt enkelt för "tapeten".

Motorgruppen startade sin verksamhet så sent som i början av förra året. Den leds av ing Olle Åberg, och består av vm Gunnar Fried och John Hellström, Ossian Möller och Lennart Gustavsson som MTM-tekniker samt motormontör Sten Jonsson som facklig representant. 1962 ägnades huvudsakligen åt berednings- och metodupplägningsarbete under det att arbetet med IPS-utvecklingen pågick. Sedan någon tid är man dock sysselsatt med direkt praktiskt analysarbete, och man beräknar vara klar att starta den första installationen någon gång under april—maj detta år. Det gäller i första hand demontering av motor RM6. Sedan kommer man successivt att arbeta sig igenom resten av översynsarbetet.

Hur lång tid detta kommer att ta är det väl litet för tidigt att uttala sig om ännu, men att det kommer att röra sig om storleksordningen något, eller kanske ett par år verkar sannolikt.

Det kanske slutligen bör påpekas att man ingalunda bundit sig till att använda IPS, eller ens MTM-teknik över huvud taget för hela översynsarbetet. Om det är lämpligt för någon del av arbetet så tar man till den "gamla vanliga" arbetsstudietekniken, som ingalunda spelat ut sin roll, även om vi satsar mycket på MTM för vår motorverkstads arbeten.

—//—

Forts. fr. sida 14

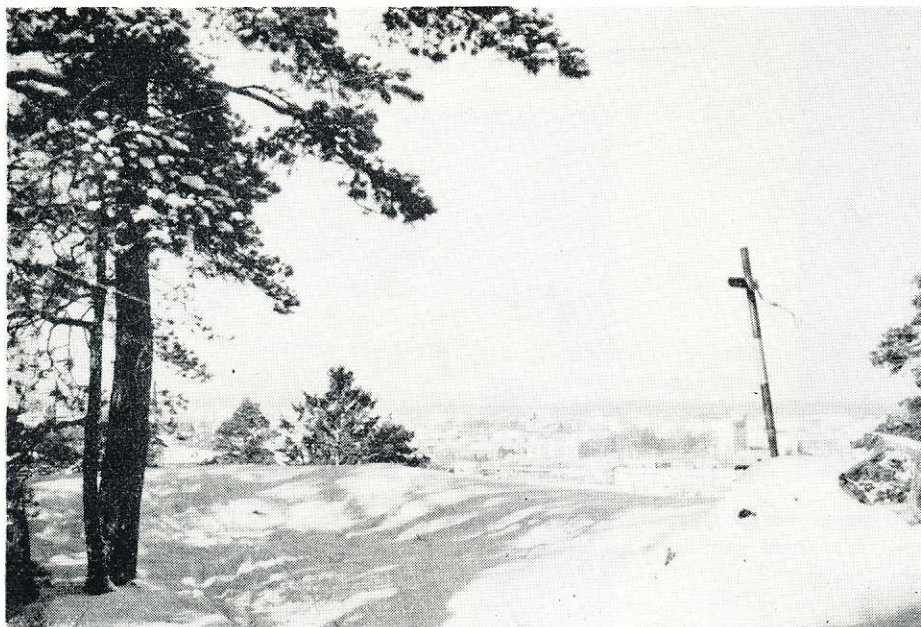
klart i vitt lysande undergumpen. Karakteristiskt för nötkräkan är också den kraftigt tilltagna näbben vilken är svart till färgen. I flykten på närhåll syns särskilt bra det vita stjärtbandet och fågeln liknar i flykten mycket den vanliga nötskrikan med dess flaxiga flykt. Det finns två arter nötkräkor, dels den vissa år hos oss uppträdande Sibiriska nötkräkan, smalnäbbad nötkräka. Uppträder invasionsartat med vissa års mellanrum då stora vandringer synes förekomma, något i stil med lämmeltåg och liknande naturforeteelser hos en del djurarter, en expansion av beståndet. Utvandringen kan också föra en följd av bristande näringstillgång, föda.

Dessutom har vi vår inhemska tjocknäbbade nötkräka. (Den art som nu vistats vid CVA-mässen). Nötkräkan lever under häckningstiden ett undanskynt liv djupt inne i våra skogar och förbises oftast av allmänheten. De när doc kstarkt bunden till sådana lokaler där ett rikt bärande bestånd av hassel finnes och där fågeln kan hämta nöter och lägga upp förråd av till vintern. Nötkräkans stamtillhåll i vårt land anses vara på Billingen i Västergötland, där den finnes rätt talrikt. Utbredningar i övrigt är södra och mellersta delarna av landet till strax norr om Mälaren, vilket är fågelns nordgräns. Den är med undantag av Billingen ingenstans allmän, utan förekommer mera sporadiskt. Glädjande nog kan Arbogatratten uppvisa en tämligen god lokal öster om staden, där några par under de senaste åren häckat. Det är med all sannolikhet någon av dessa fåglar, som hållit till vid CVA och UHF.

Nötkräkorna för under vintertiden ett kringstrykande liv och uppträder härvid ibland ända inne i städerna, där de söker föda på den iordningställda foderplatsen och kan till och med komma ända fram till fågelbordet vid fönstret.

Nötkräkan är fridlyst under hela året i vårt land.

T. Fredriksson

Roland Jansson, Konstruktionskontoret, har med sin nyförvärvade kamera fångat en bild av Arboga i vinterns hårda grepp.

Vi som var gäster i Hylands hörna

På den idérika avd. 616, dök följande förslag upp: Varför inte försöka få biljetter till Hylands hörna. Brev till Radiotjänst postades redan samma dag, och efter några veckor hade vi fått våra biljetter, vilka var gratis. Vi var fem stycken som skulle åka upp till Stockholm för att se det så populära programmet. Klotz skulle givetvis med. Och han själv påstod, att när det är något tokigt som skall ske, ja, då måste han vara med. Samtidigt som han kommenterade det hela med att "så vansinnigt dumt att först åka 18 mil och sedan gå på ett TV-program, som man ser 100 gånger bättre hemma i TV-rutan". Men varför skall man inte vara litet tokig ibland?

Vi åkte till Stockholm den 9 januari, och kom fram vid åtta-tiden. Redan efter en timme var vi Hylands gäster i Vallhallastudion. Åke Stark hälsade oss välkomna, och vi fick inta våra platser, som givetvis var längst fram. Och där satt vi alltså, Klotz, Schutz, Härze, Ringstad och jag själv. Till Schutz stora, men ack så lyckliga förvåning, kom Katarina fram och bad om en slant till något välgörande ändamål. Ni skulle sett Magnus' blickar. Jag tror han lade ner en hel tia i bössan.

Programmet annonserades ut, och vi satt förväntansfulla, för att se vad

"hörnan" hade att bjuda denna onsdag. Lalalalala la la, vi sjöng och klappade händerna, och kameran gick. Våra hemmavarande arbetskamrater hade utan vår vetskap sänt ett telegram till Hyland, och ville ha fakta om vi fanns där eller ej. Fem mycket förvånade och bortkomna personer var verkligen där. Och svarade med uppsträckta händer att vi fanns på plats. Men det fick inte TV-publiken hemma i Arboga se, för Carl-Gustav dök upp ur sin låda och pinglade. Varefter Klotz var arg för att han inte kom med i TV-rutan, och fick vinka hem till barnen. Vi andra sade tack Carl-Gustav! Programmet fortskred och vi hade en trevlig och intressant kväll tillsammans med Hyland, Simon och den övriga ensemblen. Varefter vi tog vår bil, för att köra den 18 mil långa vägen hem igen.

Gissa några som var trötta torsdagen den 10 januari.

C-ha

— // —

- Vilka vitaminer finns det i öl?
- A-vitaminer!
- Hur vet du det?
- Jo, far säger alltid ah, när han dricker öl!

— // —

Basket på gång

Torsdagen den 8 november var det en filmkväll med kaffe och dopp på Elevhemmet. Där visade elevrådet ett par basketbollfilmer och en musikfilm. De förra visades med tanke på att KFUM, Arboga, har startat ett basketlag. Filmkvällen hade till resultat, att åtskilligt fler grabbar infann sig till nästa träningskväll, då Arbogas gymnastiklärare fungerade som tränare. Felet är bara att laget ej har någon plan.

Orkesterbesök

Stort samkväm blev det den 15 november, då Elevhemmet i Ekbacken gästades av FFV:s elevhems orkester och spexargång, som bjöd på verkligen god musik. Spexargänget utförde några självskrivna sketcher, som de utförde med gott betyg. Kvällen avslutades med att Sten tog upp "Blott en dag, ett ögonblick i sänder", som vi något snopna föll in i. Vi var ju vana vid Werners klämmiga avslutningsbitar.

Gill

— // —

Julmiddagen

Den sedvanliga julmiddagen gick av stapeln den 18 december. Gästerna var ett tjugotal med flygdir. A. Högfeldt och fru, likaså flygdir. O. Dahlin med fru, samt KFUM:s sekreterare E. Tunås med flera andra. När gästerna satt sig till bords släcktes allt ljus förutom ett par levande ljus och så välkomstalade Sten Westerman, vår elevhemsföreståndare. Han hälsade alla hjärtligt välkomna med några väl valda ord — både egna och några av Rune Lindströms. Vi ägnade oss åt ett julbord, som husmor Tekla Isaksson skall ha all heder av. Vi åt och stämningen började peka uppåt. På tallrikarna blev det tomt, men vi fyllde på under musik av Gösta Kling vid pianot. Ett tecken på god mat var att Kling var mera gormand än pianist. Efter maten blev det lutfisk och gröt. Under grötätandet strax före pausen knackade flygdir. Högfeldt i glaset. Han tackade föreståndare Westerman och husmor Isaksson för en väldigt god festmåltid. Han vände sig bl a till Tunås med ett litet leende, när han talade om den nya lärlingsskolans uppförande och undrade var det nya elevhemmet fanns någonstans. Vilket fick alla att skratta hjärtligt.

Jord från turkiska öar och stenar från Arkansas i specialjobb på 207

av Gunnar Gustafsson

Efter pausen bjöds det på kaffe. Då tackade pojkarnas representant husmor och personalen för det gångna året, vilket även var riktat till Sten Westerman, fast han innehaft befattningen så kort tid. Talaren Gillheim överlämnade därpå en blomma till var och en av personalen.

Pojkarna Arne Sandström och Leif Pettersson tjänstgjorde som tomtar och delade ut en liten julklapp till alla. Efter tomtarnas aktion reste sig Tunås och sade som han sagt de sista 10—12 åren: "Jag hoppas att nästa julmiddag är det större armbågsrum i det nya elevhemmet, som skall stå färdigt."

(Två elevhemsföreståndare har blivit lovade ett nytt hem, det är bara att vänta och se om Westerman bara blir lovad eller...)

Kvällen avslutades med att Westerman läste julevangeliet och vi gick till våra rum för att titta närmare på våra julklappar.

Gill

P.S.

Kvällens hedersgäst var Werner Larsson.

D.S.

—//—

Det saknas en eker

Det var två ynglingar från Sofielund ute och cyklade. Den ene sa' till den andre: Vi stannar här, ty jag fryser. Ja, vi kan lägga oss i backen här en stund i solskenet. Efter en stund sa' den förste: Jag fryser fortfarande.

Ta på Dig cykeln, sa' den andre. Ja, det kan jag göra, förstås!

Efter ytterligare en stund sa' den förste: Jag fryser i alla fall. Säger Du det, sa' den andre. Ja det är väl ej så konstigt, sa' han efter att ha kastat en blick på den förstes cykel. Det fattas ju en eker i framhjulet.

När konstruktörer av jetmotorer hade kommit så långt med sina alster, att man kunde skönja jetmotorernas oerhörda verkningsområde jämfört med kolmotorernas tämligen begränsade, ställdes man inför många stora problem av helt ny karaktär mot vad man kände till tidigare. Bland annat stora värmepåkänningar i utsatta delar av motorn. Höga bränsle- och kompressortryck och mycket, mycket annat.

Låt oss se på ett exempel av motornas verknings sätt. På några — men heta minuter — skall motorn kunna föra sin 35:a från ett skyddat bergrum upp till de hemligstämplade topphöjdernas 50-gradiga kyla för att några sekunder senare dyka i en rödglödande lågsniff i trädtopphöjd. Under denna korta tid har alla tänkbara lufttryck och temperaturer försökt stoppa framfarten.

Pumparna har sprutat in hela insjöar med bränsle i heta brännkammare, vilka fått sin luft genom frostiga kompressorsteg. Hur har man kunnat få tätningar att fungera mellan å ena sidan höga bränsletryck samt å andra sidan låga lufttryck. Eller hur kunde en liten oansenlig aneroid påverka en bränsleström med högt tryck så att den på nolltid blev till en liten tam rännil.

Ja, problem har sannerligen inte saknats för konstruktörerna. Lösningen har i alla dessa nämnda fall varit ytfinitet och ytplanhet. För att nå dessa mål har man använt den s. k. läppningsmetoden, som till största delen är ett hantverk. Man gnider (läppar) den detalj, som skall planas mot en skiva av tackjärn. Tackjärnet innehåller i sig självt beståndsdelar, tillräckliga för att åstadkomma en plan och vacker yta i stål-

Rune Gustafsson läppar en ventil.

legeringar upp till mycket hög hårdhetsgrad. Men för att få snabbare resultat använder man sig av ett slipande medium, som kan bestå av jord från turkiska öar eller av krossade stenar från Arkansas, på senare tid även av oxider — tennoxid, cromoxid, aluminiumoxid m. fl.

Motor har på sin apparatverkstad utbildat två "lappgubbar", som de kallas i dagligt tal, till att genom läppning återställa tätytor, tätningar och slitna ståldetaljer till ursprunglig ytfinitet. Dessa två — Rune Gustafsson och John Nilsson — har uppnått en mycket stor skicklighet i detta arbete. Kraven är mycket höga och minsta fel i bearbetningen upptäckes genast vid prov av de färdiga apparaterna.

RESO

Riva del Sole	15 dagar	fr. 885:—	Travemünde	1, 2, 3 veckor	fr. 225:—
" " "	10 dagar	fr. 525:—	Berlin-Warszawa	10 dagar	489:—
Rom-Capri-Florens	2 veckor	fr. 1.195:—	USA släktresa		fr. 1.787:—
London	9 dagar	fr. 925:—	Leningrad-Moskva		fr. 825:—
Rhen-Mosel-Heidelberg buss	9 dagar	510:—	Mallorca		fr. 525:—

Reso reseml och bygdesemester

Nordenresor

RESO Turistbyrå

Smedjegatan 14, ARBOGA - Tel. 117 01

Från Personal om personal

**Vi
gratulerar**

CVA

60 år

25/5 Lennart Larsson
5/6 Thure Rundström
18/6 Sven Malmkvist
29/6 Adner Eiborn

50 år

8/4 Bengt Lundmark
21/4 Ivan Kihlström
22/4 Anders Högfeldt
22/4 Allan Karlsson
9/5 John Kardell
14/5 Karl Jonsson
18/5 Erik Rydh
20/5 Tage Ravling
8/6 Gustav Larsson
29/6 Jens Nilsson

Förrådsarbetare Lennart Larsson är närking och född i Almby. Efter ett 15-tal år som arrendator vid Sundby Godsförvaltning började han sin anställning vid CVA i oktober 1951.

Verkstadsförmän Thure Rundström är stockholmare. Innan han började i flygvapnet, FFVS, i maj månad 1943, arbetade han vid olika stockholmsföretag. Den 1 juni 1945 kom han till CVA, där han under första tiden tjänstgjorde som arbetsledare. För närvarande är han på planeringskontoret.

Förrådsarbetare Sven Malmkvist är född i Götlunda. Han anställdes vid CVA i januari 1949.

Drifteningenjör Adner Eiborn är född i Högsby församling, Kalmar län och avlade ingenjörsexamen i Norrköping år 1924. Han har varit i flygvapnets tjänst sedan februari 1941, då han började vid FFVS. Den 1 juni 1945 kom han till CVA och tjänstgör här som chef för normaliekontoret. Tidigare har han varit anställd vid Svenska Turbinfabrik AB Ljungström, Finpong, och AB Separator, Stockholm.

Tjänsteman Bengt Lundmark är född i Sollentuna. Han är CVA-are sedan den 1 juli 1945 och tjänstgör på

verkstadssektionens verktygscentral. Redan 1942 började han i flygvapnet med anställning vid FFVS. Innan dess hade han arbetat 13 år hos Bolinders Fabriks AB i Kallhäll.

Vaktman Ivan Kihlström är från Björskogs församling. Han började sin anställning vid CVA den 1 februari 1951.

Flygdirektör Anders Högfeldt är född i Arrie församling, Malmöhus län, och avlade ingenjörsexamen vid Tekniska läroverket i Malmö år 1935. Flygvapnet har han tillhört sedan den 17 februari 1941, utnämndes till flygingenjör den 1 mars 1946 och flygdirektör den 1 april 1953. Han tjänstgjorde som Flygförvaltningens kontrollingenjör först tre år vid Volvo Pentaverken i Skövde och därefter närmare tio år vid Svenska Flygmotor AB i Trollhättan, innan han kom till CVA som överingenjör den 1 juni 1954. Chef för CVA blev han den 1 juli 1961.

Flygdirektör Högfeldt har under sin anställningstid vid CVA företagit ett flertal tjänsteresor till England bl. a. för studium av översyn på jetmotorer och underhållsfrågor beträffande robotar. Han har även besökt Nederländerna för studium av datamaskiner.

Förman Allan Karlsson är född i Berg församling i Västmanland. Innan han kom till CVA i november 1951, hade han i drygt 16 år ägnat sig åt chaufförsyrket. Första åren vid CVA arbetade Karlsson på den numera nedlagda nitarverkstaden men kom sedan över till markelesektionen.

Drifteningenjör John Kardell är närking, född i Lerbäckes församling. Han kom till CVA i maj 1946 och har under hela sin anställningstid varit knuten till elsektionen. Han har per korrespondens genomgått högre fackingenjörskurs.

Förrådsarbetare Karl Jonsson är från Långsele i Västernorrlands län. Han började vid CVA i februari förra året och kom då närmast från Arméns Intendenturförråd i Arboga.

Instrumentmakare Erik Rydh är götlandabo till börden. Han arbetade vid AB Arboga Mekaniska Verksstad innan han blev CVA-are i maj 1948.

Tjänsteman Tage Ravling är född i Eskilstuna och arbetade där ett 10-tal år vid Gevärerfaktoret. I oktober 1946 kom han till CVA. Han tjänstgör på planeringskontoret.

Assistent Gustav Larsson är från Ö. Frölunda i Älvsborgs län. Han började vid CVA den 1 januari 1950 och är föreståndare för bokföringskontoret. Tidigare har han bl a arbetat vid Televerket i Göteborg och Sörstafors Pappersbruk AB i Kolbäck.

Tjänsteman Jens Nilsson är jämtlänning. Han kom i flygvapnets tjänst i augusti 1944, då han anställdes vid FFVS. Den 1 maj 1945 flyttade han över till CVA och är numera placerad på motortekniska kontoret.

UHF

50 år

3/5 Lennart Carlsson
13/5 Gustaf Jacobsson

Ingenjör Lennart Carlsson är född i Nävelsjö församling, Jönköpings län. Han anställdes vid CVM den 17 juli 1944 och kom till UHF den 1 maj 1948, där han tjänstgör på förrådsgrupperingsdetaljen. Carlsson har lagt ner ett omfattande och intresserat arbete i TBV, där han under många år varit såväl ordförande som studieledare och även tjänstgjort som språklärare. Han har tagit initiativet till TBV "English Club" vilken är unik i landet.

Ingenjör Gustaf Jacobsson är född i Fellingsbro församling. Han tjänstgjorde i faderns elverkstad här i staden under många år. Han anställdes vid CVA i jan. 1951 och kom till UHF 1 maj 1959 såsom verkstadsförmän. Han tjänstgör nu på planeringssektionens eldetalj.

Vi hälsar välkomna till UHF

Lars Andersson, truckförare
Christina Carlefred, kontorsbiträde
Eiwor Berg, kanslibiträde
Elis Gustafsson, assistent

Vi hälsar välkomna till CVA

Inger Alpvik, kanslibiträde	611
Kjell Andersson, hjälpmontör	272
Leif Andersson, telemontör	278
Ture Andersson, förrådsarbetare	765
Margaretha Beier, skrivbiträde	956
Sten Bladvall, tjänsteman	280
Lars Bohlin, telemontör	273
Elna Broman, skrivbiträde	550
Ove Byström, telemontör	278
Arne Croneland, tjänsteman	273
Kent Edholm, hjälpmontör	272
Arne Eriksson, hjälpmontör	125
Inger Erixon, kontorsbiträde	520
Stig Eriksson, ingenjör	616
Bertil Färnlund, hjälpmontör	280
Walter Granqvist, telemontör	275
Henry Gustafsson, förrådsarbetare	653
Jan Gustafsson, ingenjör	480

UHF- pensionärer

John Nyström

Den sista december 1962 avgick inköpsassistenten John Nyström med pension. Nyström anställdes vid UHF i april 1956 och kom då från Göteborgs stads spårvägar. Under en lång följd av år hade Nyström egen firma i London och han har dessutom som revisor besökt många av de större städerna i världen.

Förrådsdirektör Nyberg, sekonderad av inköpschef Olsson, avtackade den nyblivne pensionären och önskade, att han under många år skall kunna njuta sitt otium. Representanter från tjänstemannaföreningen, B. Ahlin, och fackföreningen, Herman Andersson, tackade för gott kamratskap och önskade god fortsättning med en blomsterkvast.

C-H

Kerstin Gustafsson, skrivbiträde	959
Arild Haapalainen, ingenjör	616
Torbjörn Hagman, hjälpmontör	273
Ulf Herrström, hjälpmontör	274
Tore Hubertsson, verktygsarbetare	275
Sven Hägglund, hjälpmontör	273
Barbro Isaksson, biträde	951
Anita Johansson, skrivbiträde	480
Bo Johansson, skrivbiträde	270
Erland Johansson, förrådsarbetare	765
Bertil Jäderberg, tjänsteman	280
Axel Karlsson, hjälpmontör	272
Viveca Lindström, biträde	370
Christer Lundström, tjänsteman	273
Harry Marklund, hjälpmontör	274
Monica Nilsson, skrivbiträde	500
Sven Nilsson, ingenjör	524
Kjell Ohlin, eldare	810
Ivar Oskarsson, plåtslagare	125
Gunnar Persson, förrådsarbetare	765
Karl-Henry Pettersson, svagströmselektriker	230
Curt Sjöberg, ingenjör	524
Evert Stolpe, ingenjör	522
Alf Strandahl, hjälpmontör	273
Per-Göran Swed, skrivbiträde	271
Runo Svensson, hjälpmontör	274
Sten Söderberg, telemontör	271
Gottfrid Westermark, städare	380
Rune Ägren, förrådsarbetare	765
Tore Öst, plåtslagare	125

Fr. v. de båda nyblivna pensionärerna Erik Granath och Ragnar Svensson, förrådsdir. Erik Nyberg, Herman Andersson, Birger Ahlin och Arnold Andersson.

Foto Reinhold Carlsson

Årets sista arbetsdag 1962 pensionerades Ragnar Svensson och Erik Granath, båda anställda vid UHF.

Förrådsdirektör Erik Nyberg åtföljd av representanter för arbetsledning och de fackliga organisationerna sökte först upp Granath på hans arbetsplats i Berget.

— Tiden har gått fort, sade dir. Nyberg, när han på sitt rättframma och trevliga sätt talade till den nyblivne pensionären.

— För vår del har samarbetet aldrig inneburit annat än uppskattning och trivsamt.

— UHF har för min del varit den bästa arbetsplatsen, intygade Granath.

Dir. Nyberg framförde företagets och alla anställdas tack och passade samtidigt på att framföra sina gratulationer till Granath, som hade sin sextionde födelsedag.

Blommor och avskedsgåva överlämnades, Herman Andersson och Birger Ahlin framförde fackliga hälsningar. Emil Norrström talade som arbetsledare och arbetskamrat.

En trappa upp på avd 412 stod Ragnar Svensson vid sitt arbetsbord. En vacker nysilveruppsats med kandelabrar — gåva från arbetskamrater — prydde bordet.

— Ragnar Svensson, som varit med från början (år 1948), har alltid varit uppskattad för sina arbetsinsatser, yttrade dir. Nyberg och framförde ett tack från företaget och tillönskade Svensson många glada år i fortsättningen också. Dir. Nyberg överlämnade blommor, vilket också Herman Andersson gjorde från 52:an. Han framförde, liksom Birger Ahlin, fackliga och personligt tack. Emil Norrström önskade lycka till under kommande år.

Erik Granath är född i Köping 29/12 1902. Han anställdes vid UHF 21/1 1951. Han genomgick korpralskola vid Flottan i Karlskrona 1926, arbetade 1920—22 vid Stadskällaren i Arboga, vidare vid P. A. Petterssons Eftr. och Albin Rapp.

Ragnar Svensson är född i Voxna Bruk 26/12 1899. Han arbetade under 1942 hos AB Kasper Höglund i Arboga, hos byggmästare Tage Eriksson 1943—44, hos AB SANA, Malmö, under 1945. Kom till KFF Kontrollsektion A4, Zakrisberg, år 1945 och arbetade där tills han anställdes vid UHF i november 1948.

— // —

Orsak och Olycka

— Varken jag eller någon annan märkte att gasslangen hade råkat lägga sig över evighetslågan, berättar Greger Tidén på Hjo Mekaniska Verkstad.

— Det blev snabbt ett stort hål i slangen, mycket gas strömmade ut — och exploderade. Jag blev bränd på hals och huvud och i ansiktet.

Flera intervjuuttalanden av denna lärorika typ står att läsa i den broschyr som Sveriges Verkstadsförening, Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Svenska Gjutareförbundet nyligen gett ut. Här är ett annat som är väl värt att citera:

— Jag var ny och ovan och försökte hålla jämn takt med de erfarnare kamraterna, men min iver hämmade sig, säger Stig A. Ericsson i gjuteriet hos AB Limhamns Aduceringsverk, Malmö.

Forts. sida 28

Bergtrollet presenterar:

EN FRISKUS FRÅN FRÖSÖN

John Johnsson, Planeringen CVA, flyttade för något år sedan ned från den jämtländska fjällvärlden till Arboga med sina små bergknallar. Så småningom kom man i idrottskretsar att upptäcka att John Johnsson är en skidåkare med krut i laddorna. Utförsäkning är hans specialitet och han har i många år kämpat i ÖFS — Östersund-Frösö Slalomklubb. Den klubb som varje år kammar hem något SM-tecken och som också är den skidklubb, som har de flesta SM-tecknen. Johnsson var 1958 på vippen att nypa hem SM i vinterfyrkamp, men hade oturen att bli diskad i *sin egen specialgren*. Han har åkt Svenska militärmästerskapens kombination — slalom, längdåkning, skjutning. En hård tävling, där man åker med gevär och full packning. Johnsson fick där en tredjeplacering. Han har bland sina skidmeriter ett DM i Hälsingland och dessutom flera lag-DM. Läger man därtill att han är en god fåktare och säker skytt, så är idrottsmannen John Johnsson till en del presenterad. Men den riktiga bilden får man först när man tittar på hans jämna resultat i utförsäkning i SM-sammanhang. Hans placeringar 7, 8, 9 och 13 — bl. a. — vittnar om att här är hans specialgren.

Skid- och Friluftsrämmandet i Arboga har i vinter haft värdefull hjälp av John Johnsson som instruktör och lärare i Teknikbacken.

STRESSAD CHEF DYR

En glad och vänlig chef får glada och duktiga medarbetare. Är han grinig och fräser, får han skylla sig själv, om hans medarbetare blir irriterade och begår fel. Det är alltså chefens plikt att inte låta sig bli stressad — varken i hemmet eller på arbetsplatsen. En stressad chef kostar mycket i vantrivsel och bristande effektivitet, förklarar brittiska expertläkare, som i dagarna haft en konferens med nära 500 brittiska affärsmän i ämnet "Chefen och hälsan". Måhända kan raderna stämma en och annan till eftertanke!

En rad budord fick sig cheferna till livs under konferensen:

1. Visa aldrig ilska eller oro inför personalen. Verkan härav sprider sig och har skadlig inverkan på företagsmoralen.
2. Odla utanför jobbet intressen, som kan avleda stress.
3. Tag aldrig affärsproblem med hem. Det är tillåtet att studera facklitteratur i en bekväm länstol, men det får inte gå till överdrift.
4. Om arbetsdagen inte räcker för att ni skall hinna med allt, så måste ni förlänga den genom att börja tidigare

och inte genom att sitta på kontoret sent på kvällarna.

5. Tag ordentlig semester utan kontakt med arbetet.
6. Om ni gör affärsresor utomlands, försök då inte arbeta 7 dagar i veckan. Sov och lev så regelbundet som möjligt, och om resan varit lång, bör ni ta några dagar ledigt hemma, innan ni återgår till skrivbordet.
7. Ät förståndigt. Undvik överdrift ifråga om mat och dryck. En måttligt tilltagen drink kan dock verka stimulerande efter ett hårt dagsverke.
8. Ta regelbunden motion, men undvik plötsliga fysiska ansträngningar, om ni inte är i träning.
9. Om ni måste reagera av er, gör det inför en läkare, gärna firmans läkare, om sådan finns.
10. Iaktta tecken på stress hos era underordnade. Är de retliga, har de förlorat sitt sinne för humor, sitter de över på kvällarna?

Till dessa förhållandevis enkla regler, som emellertid ingalunda alltid iakttas, lade experterna följande råd: Till chefen: Vid stora kritiska tillfällen, nöj er med ett glas mjölk och en bulle till lunch. Er matsmältning klarar inte mer.

Till chefens hustru: Insistera inte på absolut punktlighet med middagen. Om er man verkar trött, bör ni ställa maten i ugnen, och låta honom koppla av med ett glas öl eller annan lämplig dryck. Ge honom sonens seriemagasin att titta på!

(G.-P.)

—//—

Aforismer

Att hålla sig med egna åsikter bör vara lika naturligt som att hålla sig med egen tandborste.

*

Hastverk är bristande förmåga att administrera sig själv.

*

Nya kvastar sopar bäst — men de gamla hittar i vråna.

*

Om man önskar se sina drömmar uppfyllda måste man vakna upp.

*

Jakten efter prestige är ett tafatt försök att kamouflera avsaknaden av personlighet.

— Det finns en del verkligt bra grabbar, säger Johnsson på tal om utförsäkning i dessa trakter.

— De är juniorer än så länge. Med rationell träning kan en hel del bli verkligt goda utförsåkare. Karl Frans Lavaczek är en bland dem, som har fina anlag. Det skulle vara stimulerande och impulsgivande för pojarna om man kunde få träna med dem i de större skiddistrikten. En brist i dessa trakter är att kontakter saknas med åkare från de mellaneuropeiska alpina centra för störtlopp.

John Johnsson avslutade sin skidsäsong med att lägga sig till med andraplaceringen i Västmanlands slalom-DM, som gick i Vikmanshyttan med ett femtiotal deltagare i seniorklassen.

— // —

Frågvis

Avdelning sex-utrustning till flottilj är det behå och trosor?

Kommentar

— En slät guldring upphittad, återfås i Bergsinfarten, lästes i högtalarna.

— Någon som har hål i byxfickorna, kommenterade jämtlänningen John Johnsson.

Sagt av Martin Ljung

Jag var mycket vacker när jag var liten, men tyvärr blev jag bortbytt.

CVA skytteklubb ordnade stortävling

CVA Skytteklubb stod som arrangör för Arboga—Köping—Kungsörskretsens vinterfältskjutning, som gick en januari-söndag på en bana i CVA:s omgivning. Bland nittionio skyttar lyckades Bror Carlsson, CVA, placera sig som bästa man med 28 träff. Andra CVA-skyttar med goda resultat i klass 5 var Arne Olsson 27, Åke Dandanell 21, Harry Hahne 19. I klass 4 gjorde V. Lundborg, Herb. Kåberg och Holger Larsson, samtliga CVA, också gott ifrån sig. Bästa resultatet var 26 träff för C. R. Valqvist, Kolsva. Samma resultat hade Lundborg och Kåberg och Larsson 25. CVA-arna K. G. Sund, Lennart Larsson och Jack Leth höll sig också väl framme i protokollet. Atle Persson, CVA, hade 23 träff och lade sig på andra plats i klass 3. Manne Andersson, CVA, fick också en god placering. I klass 2 var Sture Tallqvist CVA-bäst med en sjundeplacering och i klass 1 Axel Westermark på femte plats. Gunnar Tallqvist höll sig väl framme i veteranlassen med en andra-placering och 20 träff mot 21 för bästa man.

CVA Skytteklubb fick många lovord för fina arrangemang kring tävlingen. Mässen hade ställts till förfogande och husmor fru Holmberg hade frivilligt mött upp för att ordna med att tävlingsdeltagarna och väntande familjemedlemmar fick härligt varm ärtsoppa och gott kaffe.

Chefen för CVA flygdir. A. Högfeldt förrättade prisutdelningen och avslutade med att utbringa ett leve för pris-tagare och skytterörelsen. ■

Darra månde tavlorna inför toppskyttarna Ingvar Fredriksson, John Asplund och Torsten Karlsson.

Sju skyttar slog sjutton

Karl-Erik Götemar granskar skjutresultatet tillsammans med fr. v. i främre raden Erik Celander och Karl Larsson samt bakom dem Leif Boman, Harry Johansson och Sven-Erik Brohlin.
Foto Reinhold Carlsson

Ja, vad alla misstänkte hände, men det var denna gång monteringen som utmanade provarna. Tävlingsgren blev nu luftgevärsskytte.

Torsdagen den 14 mars samlades lagen i gamla bordtennishallen (Folkan). Tävlingen omfattade 20 skott per man, stående utan ansats. Eftersom monteringen har en hel del goda skyttar trodde man allmänt att lagsegern var klar för deras del, men genom en smart

räkningsmetod stod åter provarna som segrare.

Provarna deltog med 7 man medan monteringen hade 17 man.

I en paus under skjutningen visade Elis Strömkvist filmen som togs under ishockeymatchen.

RESULTAT:

1) S. Davidsson, App.-mont.	170 p
2) S. Persson, App.-mont.	162 p
3) G. Persson, App.-mont.	153 p
4) S. Brohlin, Provn.	151 p
5) K. E. Götemar, Provn.	150 p
6) J. Fredriksson, App.-mont.	131 p
7) H. Nordmark, Provn.	127 p
8) S. Norgren, App.-mont.	126 p
9) E. Fallqvist, Provn.	125 p
10) G. Lindberg, App.-mont.	122 p
11) K. E. Jansson, Provn.	122 p

Provingen vann med medelpoängen 130 och monteringen fick 123.

Utom tävlan deltog ing. Jersby, som fick 147 poäng.

—//—

Forts. fr. sida 15

Bästa tiden hade Provornas "Putte" med 3.48,3.

Vad som kommer att hända efter dessa tävlingar vet vi inte i skrivande stund, men Hopsättarna tittar med bänan bort mot Provornas lokaler.

Rinkside

Hjärtligt tack!

för vänlig hägkomst under min sjukdom.

Folke Svensson
avd 616

Ett ljusst och vackert minne rikare är jag genom all vänlighet och uppvaktning på högtidsdagen.

Mitt hjärtliga tack.
Folke Larsson
avd 380

till förmän och arbetskamrater för den stora penninggåva som kommit mig till del under min sjukdomstid.

Tore Holmqvist
Motor

för gåva och all vänlig uppvaktning, som jag fick mottaga vid min pensionering.

Sven Andersson
avd 771

till chefer och arbetskamrater för den gåva och de blommor jag fick mottaga, när jag slutade min anställning vid UHF.

Erik Granath

för gåvor och all vänlighet, som ägnades mig vid luciakaffet av avd 380 och DC-personalen.

Agda Lindstedt
avd 380

för all vänlig uppvaktning på min högtidsdag.

Gustav Magnusson
UHF

för gåvor och vänlig omtanke under min sjukdomstid.

Börje Jacobsson
avd 659

till CCVA, arbetsbefäl och arbetskamrater, FCTF och Bergtrollet för all vänlig uppvaktning på min högtidsdag.

Gösta Andersson
avd 616

för all vänlig uppvaktning i samband med min 50-årsdag.

Tage Wallqvist

för den hjärtliga uppvaktningen på min 50-årsdag.

Göte Gustafsson
avd 233

— // —

Ordet fritt

Är det verkligen så, att CVA har fått en befattning inrättad för husvagnsförsäljare. Så verkar det om man läser AT den 20 mars, där i en annons CVA anges som telefonadress för försäljaren.

CVA företagsnämnd

Sittande fr. v. Tor Andrén, Arne Breid, Ingvar Johansson, Lillie Ignell, Anders Högfeldt, Lars-Harry Larsson, Nils Akerblom och Ragnar Engvall. Stående fr. v. Sigfrid Wester, Folke Ericsson, Rune Larsson, Robert Olsson-Seffer, Nils Henricsson, Henry Jersby, Karl-Axel Holmström, Gunnar Gustafsson, Jan Anders Källberg, Kurt Persson, Sture Stridsberg, Erik Larsson och Olle Ahlin.

Foto Reinhold Carlsson

Julpristävlan

Det var tydligen inte så lätt att avslöja de fyra tomtarnas identitet i Bergtrollets julpristävlan. Den uppfattningen får man, då man räknar inkomna svar. Och det var snart gjort. Ett. två — sedan var det inte mer.

Vaktman Sven Pettersson skrev så här: Jultomtarna är från CVA Lillie Ignell och kapten Tallqvist, från UHF Birger Ahlin och Bo Engström.

Solveig Andersson, avd 635, tyckte

hon kände igen tomtarna som Kurt Persson, John Steén, Lillie Ignell och Birger Ahlin.

Rätta svaret: Nedre raden fr. v. Lillie Ignell, Birger Ahlin, övre raden fr. v. Martin Eriksson (Bergsinfarten), kapten Tallqvist.

Martin Eriksson var tydligen stötestenen. Trots att vi bergsinvånare ser honom dagligen.

Bergtrollet hade utlovat fina bokpriser till tävlingsvinnarna. Sven och Solveig har fått var sin bok som belöning för tävlingsintresset.

Gnista Mässlokals omändring närmar sig sin fullbord. Här är varmrättsdisken.

Morgondagen och vår hälsa

Sedan kulturens gryning har mänskoslåket strävat att genom olika åtgärder skydda sig mot sjukdom, lidande och ytterst mot — döden. Under seklernas gång har åtgärderna växlat, underkurer, trolldom och på erfarenheter byggda helande åtgärder har sammanvävts och utgjorde länge den medicinska "vetenskapen". Dagens läkare ser väl mången gång på flydda tiders sjukvårdande åtgärder med en viss överseende nedlåtenhet. Detta med stor orätt ty gångna läkares erfarenheter och iakttagelser utgör en omistlig del av det läkaren i dag begagnar sig av i sin gärning. Det som varit är ett led i utvecklingen. De tre senaste decennierna har givit så snabba framsteg inom den medicinska forskningen att man nära nog kan tala om en revolution ifråga om hälso- och sjukvårdens möjligheter. All medicinsk verksamhet strävar efter att i möjligaste mån kombinera vården med förebyggande åtgärder. Hälsovården har också i våra dagar kommit att intaga en allt betydelsefullare inställning inom medicinen. En närmare orientering i här antydda frågor lämnas här nedan av generaldirektören för Kgl Medicinalstyrelsen A. Engel.

Framstegen inom hälso- och sjukvården bygger ytterst på de landvinningar som görs inom naturvetenskaperna framförallt medicinen och teknologin. Men även medicinens gränsområden till psykologi och sociologi kommer sannolikt att visa sig bli ett alltmer fruktbart område, från vilket omvårdnaden om människan — frisk eller sjuk — kommer att hämta viktiga impulser, tillämpliga kanske framförallt på samhällets åtgärder för befordrande av hälsa och förebyggande av sjukdom.

Vid planeringen för framtidens hälso- och sjukvård är det alltså de medicinska forskarna man i första hand skall utfråga om den sannolika utvecklingen. Endast de som arbetar vid forskningsfronten förutsättes med visionär blick kunna utpeka riktning och farbarhet av de vägar, som leder mot mål vilka vi eftersträvar men ej klart kan skönja.

Från teori till praktik

Över hela världen bedrivs en enormt omfattande och intensiv forskning inom medicinen. Den samlade bilden av denna forsknings resultat och inriktning är det förnämsta underlaget för att bilda sig en uppfattning om framtidens praktiska medicinska möjligheter. Detta gäller all slags medicinsk forskning, men framför allt är det den tillämpade forskningen som utgör en påtaglig vägledning för det framtida samhällets hälso- och sjukvård — en vägledning som stundom innebär ett krav på omedelbara administrativa åtgärder. Jag skall med några exempel förklara vad jag menar.

Under decennier ägnade man ett i stort sett enbart teoretiskt intresse åt de många iakttagelser, som förberedde insulinets upptäckt 1922 och inringade problemet sockersjukans orsak, så att man kunde förutsäga, att gåtan snart stod inför sin lösning. Först när insulinet kunde framställas fabriksmässigt i stor skala blev sockersjukan ett praktiskt socialmedicinskt problem, som påkallade samhällsliga åtgärder av ett helt annat slag än den otillfredsställande individuella vård som tidigare lämnats den enskilde sockersjuka.

Just nu väntar vi på ett vaccin mot mässling. Teoretiskt är saken löst. Frågan om bieffekterna lindrar vaccinet användning i stor skala är inte helt besvarad och tekniken för massframställning är ännu inte klar. Givetvis har man i ett sådant läge inget annat att göra än befordra forskningen på området och förbereda ett handlingsprogram för den dag ett godtagbart vaccin föreligger.

Härskaror av intelligenta forskare över hela världen är sysselsatta med de elakartade tumörernas orsaker. Ett enormt kunskapsmaterial är här frambragt. Så vet vi t. ex. att vissa virus kan ge tumörsjukdomar hos djur, liksom att många andra faktorer kan ha betydelse för tumörernas uppkomst. Men vi vet ännu inte från vilken av de många forskningsgrenar, som sysselsätter sig med dessa frågor, lösningen på den mänskliga cancerens gåta skall komma. Det kan lika väl bli kemisk cellforskning, immunologi eller genetisk forskning som virologi, som ger nyckeln till cancerens orsak och därmed förutsättningen för en framgångsrik behandling. Det skulle till och med kunna hända att man först fick fram ett kemiskt preparat mot cancer, så intensivt som forskningen bedrivs rörande sådana substanser. Väntetiden bör intensivt utnyttjas till att skapa en bild av cancerens förekomst och utbredning geografiskt och med hänsyn till kön, ålder, cinalstyrelsen inrättat ett cancerregister. yrke etc. Det är bl. a. därför som medi-

"Vaccincocktail" kommer?

De forskningsgrenar som nu drivs med den största framgången, såsom biokemi, cellforskning, genetik och immunologi, syns lova att föra oss vida längre i fråga om detaljkännedom om de strukturella, kemiska och fysikaliska förhållanden, som betingar livsprocesserna och ärftligheten. Ju mera preciserat det materiella underlaget för livsprocesserna framstår för oss, dess större är förutsättningarna att kunna ingripa i desamma, t. ex. genom kemiska medel — läkemedel. Detta gäller inte bara människan i friskt och sjukt tillstånd utan också sjukdomsframkallande mikroorganismer, t. ex. bakterier och virus. Vi har därför säkerligen att se fram mot alltmer specifika och verksamma läkemedel. Samtidigt torde behandlingen med dessa nya preparat bli ett allt svårare område, då den ökade effektiviteten måste innebära ökade risker. I fråga om vacciner mot sjukdomar orsakade av bakterier och virus, är man på väg att kemiskt isolera de immuniserande substanserna och man ser fram mot sådana renade vacciner som kan ges i tidig ålder, som en "vaccincocktail" mot ett stort antal sjukdomar.

Samtidigt ställer tekniken nya resurser till läkarnas förfogande. Kirurgiska ingrepp som idag ter sig oöverkomliga, t. ex. större organtransplantationer, torde med stöd av immunologisk forskning snart bli genomförbara. Syntetisk kemi, elektronik, transistorteknik och dataskiner har ännu många outnyttjade resurser i beredskap för medicinen. Det kommer med största sannolikhet att bli så, att medicinsk diagnostik kommer att bli alltmer förfinad och mera tekniskt och vetenskapligt betonad. Den kommer att arbeta med allt större säkerhet, samtidigt som behandlingen av sjukdomstillstånd blir allt mer fulländad. Därtill kommer oanade tekniska hjälpmedel att stå till de handikappades förfogande.

Hälsovården än mer i centrum

Medellivslängden kommer säkert att öka ytterligare och framförallt kommer åldringarna att bibehålla vitalitet och arbetsförmåga längre än förr. Dödsfall i yngre åldrar torde än mer än vad som nu är fallet domineras av olyckshändelser och förgiftningar — också dessa frukter av den tekniska utvecklingen. Det skulle ej förvåna mig om människorna, med hjälp av samma krafter som skapat situationen — maskinerna, till sist kommer att övervinna den "stress" och "strain" som så präglar det moderna samhället av idag och som anses svara för ökningen av psyko-neuroser och psykosomatiska sjukdomstillstånd.

Överhuvudtaget anser jag, att hälsovårdande åtgärder alltmer kommer att utmärka framtidens medicin. Den moderna människan — rationell och välorienterad i de flesta frågor — vill vårda och stärka sin hälsa. Hon betraktar inte längre sjukdom med fatalistens ögon utan ser den i stället som något som läkekonsten bör förebygga eller i varje fall upptäcka tidigt och då helst snabbt bota. Tron på den medicinska vetenskapens möjligheter är ofta större hos allmänheten än hos fackmännen, som vet hur lång och svår vägen är för att utrota en enda sjukdom och hur benägen naturen är att utfylla tomrummen efter försvinnande sjukdomar med nya. Medicinsk rådgivning i allehanda situationer, konstruktiv hälsouppläsning och hälsokontroll är vad nutidsmänniskan vidare begär — och bör få så långt medicinens förmåga sträcker sig. Inte minst viktiga är hälsovårdande åtgärder på det psykiska området — mentalhygien.

Här behöver många krafter utanför den medicinska kretsen träda till. Valfärdssamhällets byggmästare, som banat väg för individens frihet och utvecklingsmöjligheter, behöver förena sig med dess andliga ledare inom vetenskap, konst och litteratur. De måste bevaka att inte blott frihet och rättvisa råder, utan att samlevnaden mellan människorna präglas av hänsyn till medmänniskan, parad med vänlig hjälpsamhet, respekt för sanning och mänskliga dygder och för ideella värden överhuvudtaget.

Medicinska åtgärder bör med andra ord kombineras med andra samhälleliga åtgärder, för att göra människans miljö så gynnsam som möjligt för hennes utveckling mot psykiskt och fysiskt välbefinnande och optimal handlingskraft och lyckokänsla. Hälsa i modern mening innebär allt detta. Ett mål mot vilket vi långsamt men säkert vandrar — säger jag i min tro på medicinens möjligheter.

— // —

Telefon-sekretess

Telefonen är ett fint sambandsmedel, som vi trots ilska signaler inte gärna vill undvara. Bekvämligheten medför dock vissa svagheter. Man följer lätt minsta motståndets lag och ringer även om frågor, som kanske inte borde avhandlas med detta utmärkta kommunikationsmedel. Det är mycket lätt för en tredje part att avlyssna telefonsamtal genom överhörning, i telefonväxlar eller genom illegal inkoppling. Samtal över länkstation går ut i etern och kan avlyssnas i vissa radiomottagare. När vi behandlar sekretessbetonade saker måste vi alltså ålägga oss en viss "trafikdisciplin" och iakttaga försiktighet.

Sekretess B ger följande anvisning:

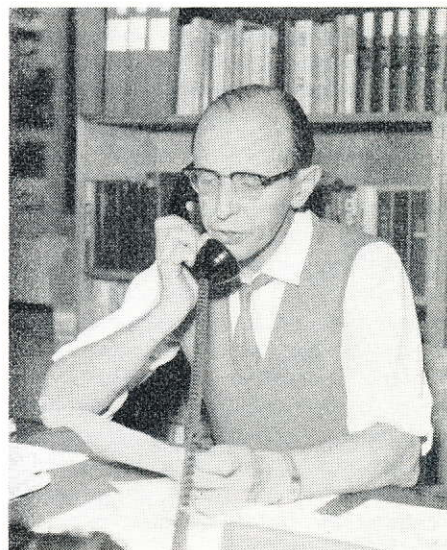
"Vid telefonering får i fred hemliga uppgifter endast i undantagsfall avhandlas. Därest så sker skall omskrivningar, täckbenämningar m. m. användas". Det låter enkelt men är kanske inte lika enkelt att tillämpa. Erfarenheten visar att bestämmelserna tillämpas med stor frihet. Det händer alltför ofta att uppgifter som lämnats telefonledes bort överbringas på annat sätt.

Även en annan fråga gör sig påmind i det här sammanhanget; vet vi alltid vem vi talar med i telefonen? Nej, det kan vi inte vara säkra på. Dels är det ofta svårt att känna igen röster i telefonen, dels finns det goda imitatorer. Därför kan vi, som sagt, inte vara säkra på vem som sitter i andra ändan på tråden. Med andra ord; telefonen kan

vara förrädisk och bör behandlas därefter.

Det händer då och då att förfrågningar göres på telefon. Frågan är i regel enkel och inte hemlig, men svaret måste ofta förses med "röd stämpel". I sådana fall är det lätt att förbise det rätta tillvägagångssättet. Man vill vara artig och tillmötesgående — och självfallet skall man vara det — och så glömmer man lätt dels att mottagarens identitet och behörighet bör kollas, dels att svaret måhända inte bör avlämnas i telefon. Det är inte alltför möjligt att göra denna kollning omgående. I så fall bör svaret endast bli en begäran att få återkomma. Sedan har jag tid att i lugn och ro följa upp frågan och om så behövs rådfråga min chef, varefter svaret kan lämnas — kanske i telefon, kanske skriftligt.

— // —

Telefonen är ett flitigt använt sambandsmedel. Sune Ljung, UHF, "silarsnacket" innan det rinner iväg genom tråden.

Hög tid att planera för semestern

Välkommen in och hämta gratis sommarens reseprogram. Ni finner massor med bra och billiga tips till alla populära semester mål.

Resetjänsten ordnar Edra tåg-, flyg-, båt, och bussbiljetter. Bokar in färjepplatser för bilen. Förmedlar hotellrum.

I alla reseärenden välkomna till

TGOJ Resetjänst Skandinaviska Banken ARBOGA Tel. 0589/122 69

Öppet: Vard. 9.30—15.00, torsd. dessutom 16.30—18.00.
Vard. före sön- och helgdag 9.30—13.00.

UHF Personalträff

Den 22 mars var det åter dags för en personalträff, den 11 i ordningen.

Kl 19.00 var det samling i Folkets Hus-biografen där en film om flygplan 35 Draken visades, vilken livligt uppskattades. Vid den efterföljande cabarén i Rotundan hälsade förrådsdirektör E. Nyberg välkommen, varefter Förrådsbyråns egen visa — UHF-visan — sjöngs med kraft och inlevelse.

Cabarén var denna gång upplagd efter mönster Hylands hörna, där Hyland framställdes av Olle Winberg och fick heta Fyland. Söt värdinna var Gunilla Strindler som chevalereskt uppvaktades med blommor av Fyland. Kameramannen Gösta Persson, "Snickar'n" hade dagen till ära en "kamera" från sekelskiftet som han, iklädd vit rock och hörlurar med mikrofon, skötte med elegans. Musiken bestod av 4 man och en kvinna där Ewa Persson skötte pianot, Herman Fäldt stråken, Yngve Karlsson el. gitarr, Sven-Erik Famne gitarr och Big "Hula" Wernersson dragospel.

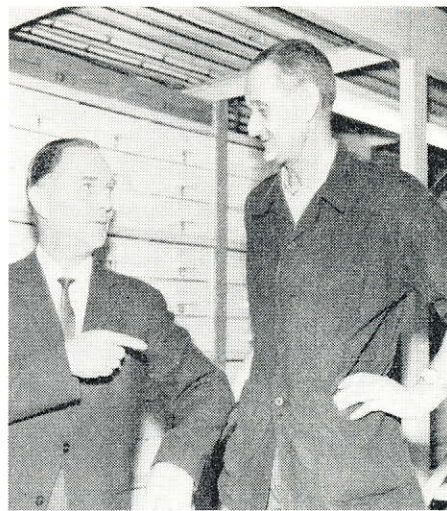
När värdinnan öppnade hörnan befanns att Big Hula ej fanns på plats i orkestern, men han kom strax in stormande iklädd en Simsällskapetets röd- och vitrandiga baddräkt, vilket rönt en enormt jubel. Genom signaturmelodin Zero-Zero och efter Fylands presentation av "aktörerna", den riviga biten Plättlaggen kommenterade Hörnstedt alias Calle Broman att det var tur att det inte blev pannkaka. Därmed var tonen och stämningen given.

Olika personer inom förrådsbyrån blev intervjuade bl. a. H. Scotte som medryckande berättade om sin tid i FN:s Kongo-bataljon. En av städerskorna H. Lundh berättade om personalens renlighet, men ville ej svara på Hörnstedts fråga vilka som var renligast på UHF. En av de nyblivna pensionärerna "Brecken"-Eriksson bidrog med sitt enradiga dragspel och en visa om Plutte-Pelles pojke, vilket livligt applåderades. Vita rosor från Athen framfördes av Gunilla Nystedt och värdinnan Gunilla, vilket kom Hörnstedt att undra om de arbetade vid intendenturförrådet, han tyckte de sjöng om vita trosor från armén. Sven-Erik Famnes visa, Vera i Vintappargränd rönt också gott bifall.

Big Hula ansåg att allsång var något som glömts och han föreslog att ingenjören Eskil Östlund skulle fungera som allsångsledare och det gjorde Östlund med den äran. Vem vet, han kanske får fler erbjudanden i framtiden.

Värdinnan och Fyland genomförde en sketch, "Precis som gifta" som gick hem och kanske många av de gifta kände igen tongångarna i slutscenen. Ewa och Fäldt framförde omedelbart efter sketchen ett musikstycke, Fascination, kanske fascinerade av den genomförda sketchen.

En intervju med Carl-Hugo Dahlström utmynnade i en av honom skriven nidvisa som berörde en del av personalen och framfördes av Yngve Karlsson på ett utmärkt sätt.

Småkul med personalträff, säger Gustav Magnusson till Ragnar Lindgren.

Sedan var det åter dags för Zero-Zero, varefter förrådsdirektören avtackade de medverkande för en lyckad träff och delade ut blommor. Skrivarens eget omdöme är att Hörnstedt väl förvaltade sin roll och skojade friskt med personalen.

Kaffe och smörgås smakade utmärkt och dansen till tonerna av Levins Trio pågick till kl 24.00.

Deltagarantalet var påfallande stort och alla ansåg att det varit en trevlig och lyckad träff.

K. H.

— // —

TRÄNING PÅ HALT UNDERLAG

Flygets Motorklubb har med benäget tillstånd av CCVA under tre lördagar och söndagar i februari, anordnat träningskörning på Flygfältet, den del som är belägen söder om vägen Hellby-Säterbo kyrka.

Tonvikten har lagts på träningskörning. Underlaget, snö- och delvis isbelagd betongbana, har varit idealisk och nära identisk med det vägslag som ofta är rådande på vinterlandsvägar. Anslutningen har varit god och medlemmarna har lovordat den upplagda banan. Många har tränat det nu så aktuella sättet att medelst frikoppling häva en begynnande sladd, en del har också fått känna på hur farligt det är att med ett framhjul komma in i snövalen. Detta har alltid resulterat i en helomvändning eller besök i geografien. Ett flertal har haft sina fruar med sig och givit dem en värdefull träning i vinterkörningens teknik.

Om tillstånd erhålles kommer träningskörningen att anordnas även nästkommande vinter.

Ls.

27

I Fylands hörna. Fr. v. Eva Persson, Göte Persson, Yngve Karlsson, Sven Erik Famne, Bo Wernersson (Hula), Hildur Lundh, Helmer Scotte och revybasen Carl-Hugo Dahlström.

Balans Människan-Maskinen

I förra numret av Bergtrollet tog Nils Åkerblom upp en del funderingar i sin artikel "Vart bär det hän". Jag har med stort intresse tagit del av dem. Jag lider själv av vissa funderingar i dessa frågor, som för min del mynnar ut i frågan, hur man skall finna en metod för att få balans i förhållandet mellan Människan — Maskinen. Detta problem har under många år varit föremål för konferenser och skrivelser och förra året utgav ABF i samband med sitt jubileum tre kursböcker, som behandlade "Miljöfrågorna i hemmet, på arbetsplatsen och i samhället". I "Hemmet som miljö" har kursförfattaren tagit upp problemen som uppkommit i samband med den omfördelning av herraväldet, som skett i hemmen. Allt ifrån den tiden, då mannen var enväldshärskare, sedan när det var kvinnans tur och intill läget i dag, då man väl utan att skjuta över målet, kan säga att det är barnen, som kommer i första hand, eller hur? I och för sig är väl detta en utveckling, som kan accepteras ur demokratisk synpunkt, men nog gäller det på många gånger, när vi måste avstå några kvm lägenhetsyta till de växande barnen eller hjälpa dem med studierna (som många gånger går över vårt eget vetande) eller andra problem de har, som kräver en insats i pengar, som framför allt av tid. Samtidigt som fritiden blir längre får vi mindre och mindre tid till sådant, som dock är så väsentligt för familjen. Detta problem, att ha "ont om tid" möter vi inte enbart i hemmet utan även i föreningslivet och på arbetsplatsen. Jag ställer frågan (bl. a. till mig själv), vad det är vi har att bestyra, som stjälar så mycken tid. Det kan vara skäl i att en kväll allt emellanåt sätta sig ned och fundera på detta. Några råd i samband därmed. Stäng radio och TV, slå igen tidningar och böcker, släpp tankarna på bilen, semester och sommarstugan.

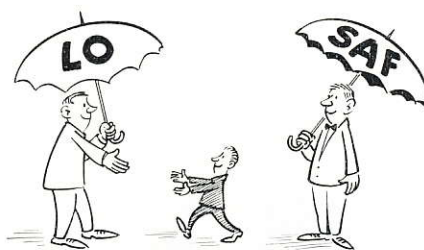
På arbetsplatsen har vi en annan miljö, som skiljer sig ganska väsentligt från hemmets.

I industrialismens begynnelse var väl arbetsplatsen så beskaffad, att den inte gav utrymme till några egna funderingar på miljön. Frågan var enkel och klar. Sköta jobbet, pengar till familjen och buga för patron, som var den som ensam bestämde, om min arbetsinsats var av sådan art att man fick stanna kvar. Inte sällan till vilket pris som helst.

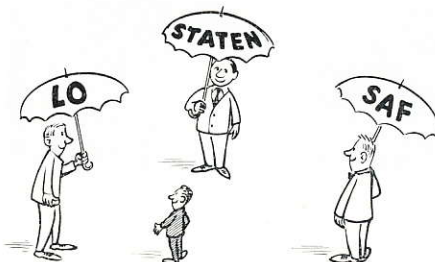
Så småningom bildade de anställda fackorganisationer, som efter en hel del stridigheter blev accepterade av motståndaren.

Fackföreningen blev en ny tillflyktsort för den anställde. Med avtal och överenskommelser nåddes så småningom människovärdigare förhållanden på arbetsplatsen. Och anslutningen blev inom industrin så gott som 100-procentig. En ny tid hade alltså gjort sitt intåg på arbetsmarknaden. Man var fortfarande beroende av arbetsgivaren, som köpte arbetskraften, men var också skyddad av fackföreningen, som såg till att arbetaren fick ut sina rättigheter enligt avtalet.

Samhället började sedermera allt mer intressera sig för arbetsmarknadens problem och genomförde och genomför fortfarande lagstiftningsåtgärder, som skall skydda de anställda vid sjukdom, olycksfall, ålderdom och så kom hela raden av lagar om arbetstid, semester, arbetarskydd m. m.

Vi är då framme vid dagens situation, arbetsgivaren köper arbetskraften,

fackföreningen tillvaratager mina intressen och rättigheter, samhället skyddar mig för övrigt. Utan överdrift kan man påstå att den enskildes intressen är så väl tillvaratagna av olika parter, att han kan känna sig ganska trygg. Men hur reagerar då den enskilde i denna fas av utvecklingen. Vem är han mest beroende av? Kan han undvara någon av dessa tre parter? Känner han större solidaritet med facket än med arbetsgivaren eller tvärtom? Ty det kan väl ändå inte vara så, att han betraktar dessa tre parter som något nödvändigt ont. Ibland kan man höra en viss "dom"-mentalitet. Samhället är inte jag, det är "dom". Facket och arbetsplatsen likaså.

I och med att de största problemen blivit lösta, så har de små problemen blivit stora för den enskilde människan och det kräver en större hänsyn vid bedömningen av dessa problem. För en del är det trivialiteter, men för andra är det en hjärteangelägenhet.

—//—

Forts. fr. sida 21

— Jag fyllde skopan och skulle snabbt springa till formarna. Jag vet inte hur det gick till, men innan jag hann blinka hade jag fått en mängd smält järn ner i skon. Följden blev omfattande brännskador och jag gick sjukskriven en månad. Det var tur i oturen att det inte gick värre — jag kunde ju blivit av med foten.

Broschyren, som utformats av aukt. annonsbyrå AB Wallin Reklam i Malmö, bygger i motsats till sina många föregångare inte på "roliga-gubberteckningar" utan på autentiska intervjuer med yrkesskadade, arbetarskyddsspecialister och läkare.

Efterfrågan på den nya broschyren är redan stor, meddelar Sveriges Verkstadsförening, och åtskilliga positiva uttalanden har gjorts om den. Verkmästare Otto Lövgren, Bolinder & Munk-tell i Skurup, säger om broschyren:

— Orsak och Olycka är verkligen bra. De korta instruktiva texterna och de utmärkta illustrationerna gör läsningen mycket givande. Samtliga som arbetar här har fått den, och den har blivit mycket väl mottagen. Ett utmärkt initiativ!

Orsak och Olycka kan rekvireras från tidskriften Verkstäderna, Storgatan 3, Stockholm Ö. Den kostar 75 öre per styck plus oms.

Påskägget

Man har knappast repat sig efter den katastrof som julen innebär för en jäktad husfader förrän kvarskatten kommer, ja, det vill säga skall börja att likvideras.

Likviderna påbörjas planenligt och familjen får det där utseendet som tyder på asketism och sunda livsvanor. Inga bantningspiller här inte så länge restskatt finns å debetsedeln.

I all denna misär, då man räknar ett leende som en kaloriförlust, kommer Gunnel, lägger huvudet en aning på sned, tittar en djupt in i pupillen och förmodar — du skriver väl något kul om ägg till Bergtrollet?

— Så klart, viskar man. Vem kan motstå Bergtrollets kvinnliga avdelning när denna kör fram med stora charm-sprutan.

— Men, resonerar man — det är långt till påska och kanske Gunnel glömmar.

Tomt snack, vem har trott att John Eklöf skall glömma. För det är han som dyker upp. Man kommer in i ett tomt kontor, heltomt, fränsett att Eklöf av någon outredd anledning finns där.

— Nåå, säger John.

— Näå, säger man själv och flyr.

Eller tag en helt vanlig svarv, som man går förbi. Inget ont om svarvar men därbakom ligger kära John på lur.

— Nåå?

— Näå, och man flyr.

Man flyr i riktning mot Säterbo kyrka, rundar fälthangaren och då ropar högtalaren, Wadström ring 446.

Man gör en kort paus i flykten, flämtar in och lånar Noganders telefon och slår 446.

446 hur kan man vara så in i baljan dum att man inte kan kombinera 446 med herr John Eklöf.

— Nåå — frågar den röst man alltför väl känner igen.

— Du vinner, flämtar man. Ja' ska skriva om ditt förbenade ägg.

Man börjar således vid hemkomsten. Familjen är hotad till livet om den stör far. Katten går omkring i filttofflor. Allt är tyst. Den store sitter vid skrivmaskinen och präntar PÅSKÄGGET.

På morgonen när mor blivit ensam i huset städar hon den stores skrivbord, flyttar undan skrivmaskinen i vilken sitter ett alldeles vanligt vitt papper. Ett vanligt vitt papper som innehåller den mest lakoniska novell hon läst. Novellen som förorsakat författaren nätter av vakande och djupaste tanke-möda. Världens kortaste novell, Påskägget.

ALW.

Tro det om ni vill

På eftermiddagen den 7 januari 1948 iaktogs ett stort diskusformat föremål över staten Kentucky i USA. Föremålet var ca 125 meter i diameter och gled fram ljudlöst med en hastighet av ungefär 250 km/tim. Det var silverglänsande och hölls svävande av matt orangeröda flammor. Hundratals personer i Madisonville såg "tefatet", när det passerade i riktning mot Fort Knox och flygbasen Godman.

När "rymdskeppet" dök upp i flygbasen, kommenderades kapten Mantell och hans P 51 Mustang till start. I luften rapporterade Mantell i radio, att han tänkte flyga ifatt föremålet. Han gjorde några omflygningar och berättade, att det var enormt stort och var försett med fönstergluggar runt om på sidorna. Men plötsligt tippade "tefatet" på sidan och steg upp genom molnen med en hastighet av ungefär 500 km/tim. Mantell följde efter och senare hittades hans flygplan utspritt i bitar över ett 5 kvadratkilometer stort område. Bitarna var repade av egendomliga djupa fåror, som om planet hade råkat in i en dusch av någon fruktansvärd oförklarlig kraft, som om han flugit rakt in i en våldsam utblåsning — eller någonting ännu värre — som ingen jordisk metall kunde uthärda.

Kommittén för undersökning av okända föremål studerade fallet i över ett år. Det första uttalandet som gjordes var, att kapten Mantell hade jagat

EN DISA-SÄGEN

Fritt berättad efter tradition från Wenngarns Kungsgård.

Disa var dotter till en konungens rådsherre. Så blev där i rådet beslutat att allt menfört och odugligt folk skulle slås ihjäl när det började bli ont om födan. Disa begabbade detta beslut och förmenade att hon, så kvinnfolk hon var, skulle kunna finna på bättre råd. Detta kom till konungens öron och han sände henne ett bud, att kunde hon komma till honom varken klädd eller oklädd, varken gående eller ridande och varken i ny eller nedan så skulle han måhända lyssna till hennes råd.

Disa var en förslagen mö, och tillika mycket fager under ögonen. Hon svepte in sig i ett fisknät, satte en fot på en släpa som drogs av en häst, det andra benet lade hon över ryggen på en bock som leddes bredvid och i detta

Säg, broder!

Varför skrev du inte marskatten i stället för kvarskatten? Påskägget hade ju då inte varit fullt så tomt.

Red.

Arboga får rundtursbåt under sommaren

En verkligt trevlig utflyktsmöjlighet bjudes arbogaborna under sommaren genom ett Reso-arrangemang. Vid hamnkajen kommer under hela sommaren en rundtursbåt, som tar 65 passagerare, att ligga klar för att starta utflykter på Mälaren och Hjälaren. Just nu undersöker man, om det finns möjligheter att gå upp genom Strömsholmskanalen.

Genom detta fina initiativ får Arboga en ny möjlighet att bjuda både arbogaborna och turistande besökare en attraktion av god klass.

planeten Venus, men denna hade inte vid nämnda tid samma höjd och läge som föremålet hade haft. Myndigheterna ändrade sig då genast och påstod att Mantell flugit igenom en spärballong av typen Skyhock och tyvärr flugit sin död till mötes.

Kapten Mantells sista ord återgavs inte i rapporterna över olyckan, men avslöjades under ett föredrag i Bristol av en av markobservatörerna vid händelsen. Han hade hört kapten Mantell säga i radion: "Min Gud! Det är människor i det".

Ur "FLUGAN"
Flygpöjkarnas tidning.

skick anlände hon till konungens gård på aftonen just den dag som månen var helt mörk. Eftersom Disa uppfyllt villkoren som satts beslöt konungen att lyssna till de råd hon hade att ge. Hon föreslog då att de övertaliga skulle utrustas med föda för den närmaste tiden och sedan sändas till Norrlanden ovanom Bäckem* för att där bryta mark och skaffa sig föda genom jakt och fiske.

Konungen och rådet beslutade som Disa sagt, och konungen fann sådant behag till den fagra mön att han bad henne att bli hans gemål och drottning.

Det folk som bosatte sig i Norrlanden försörjde sig redligen och särskilt jakten blev deras näring.

Vid tiden efter midvinterblotet då föret var gott drogo de söderut för att sälja pälsverk och andra produkter av sina näringar.

Det blev därför beslutat att det i Uppsala skulle hållas en marknad som till Disas äminnelse skulle kallas Dis-tingen. Denna marknad äger bestånd ännu i våra dagar.

Palle

* Dalälven.

EXPLOSIV CHEF HYLLADES EXKLUSIVT

Flygdirektör Nils Thorsson blev fredagen den 29 mars föremål för omfattande hyllningar i samband med sin avgång från CVA och sin mångåriga befattning som chef för vapensektionen. På eftermiddagen samlades cheferna för de tekniska kontoren till ett extra T-sammanträde. Övering. Nils Akerblom tecknade Nils Thorsson som den tekniska avdelningens grand old man. Han gav i korta drag en redogörelse för vapenavdelningens arbetsuppgifter och verksamhet, varvid han särskilt betonade att vapentechniken kommer att vara konkurrenslös, så länge vi inte använder oss av kärnvapen.

— Nils Thorssons fack är vapentechnik och tillhörande. Det sköts av ett litet arbetsteam. Området är tämligen okänt av andra. Målet är att placera en verkande laddning på rätt ställe på rätt sätt och vid rätt tidpunkt. Laddningen är huvudsaken, det andra hjälpmedel. Nils Thorssons arbete har omfattat var för sig stora områden. Inneballistiken, ytterballistiken, den precisionsbetonade vapenmekaniken, explosionstekniken av kemisk natur och den avancerade mättekniken.

Nils Thorsson har varit en synnerligen kunnig och skicklig yrkesman, som lämnar ett stort tomrum efter sig. Jag hoppas att kontakterna skall fortleva. Han har varit en stöttepelare vid de tekniska diskussionerna, en värdefull och fast klippa och en god kamrat, avslutade öi Akerblom.

Efter arbetsdagens slut samlades ett stort antal av Nils Thorssons vänner på Mässen för att avskedhylla honom.

— Jag tittade på Nils Thorssons tjänstekort i dag, sade CCVA flygdir. A. Högfeldt, då han inledde talens rad.

— När man gör det, ser man att Nils Thorsson varit en lycklig människa. Han har skjutit in sig på ett spår och har hållit linjen. Han började på Gevärsfaktoriet och har varit "geväret" trogen och även svenska försvaret. Med undantag för 14 svarta månader, då han tjänade persiska regeringen. Nils Thorsson kom till Flygvapnet 1934 och Arboga 1946.

Högfeldt klarade vidare att Thorsson inte bara varit och är uppskattad av folk inom Flygvapnet utan också av många utanför dess krets.

— Vi tackar för ett gott jobb, allt gott kamratskap och all god vänskap, avslutade CCVA, innan han överlämnade blommor, framtidsprenumeration på Bergtrotlet och en stadig kapp som gåva från vännerna.

Nils Thorsson gav några glimtar från de 36 tjänsteåren. Mest nervkittlande betraktade han tiden vid Försökscentralen, då man under krigstiden sysslade med tidsinställda bomber och experiment med sprängladdningar, vars pålitlighet under handhavandet var högst okänd. Han berättade om den otroliga händelsen, då man med 10 skott lyckades skjuta igenom alla tre bladen i en flygplanpropeller. Händelsen inträffa-

de under prov med det italienska flygplanet Caproni. Kylan befanns vara orsaken. Italienarna förklarade att "när det är så kallt, skjuter vi inte".

— Jag har alltid varit intresserad av försök och experiment med explosiva varor och det har varit livgivande att få syssla med forskningsarbete. Jag tror, att vi här har de största erfarenheterna i Europa av vissa vapen, sade Thorsson.

Han avslutade med att tacka för den angenäma tid som varit och den spänstige Thorsson hoppades att "ni får känna er friska och krya, så att jag får tillfälle träffa er, när jag kommer ut till CVA."

Drifting. Bertil Henricsson framförde avdelningens tack "för alla år, vi har fått ha dig till chef". Han överlämnade en gåva från arbetskamrater vid CVA och blommor till fru Thorsson.

Förrådsdirektör Erik Nyberg tackade på UHF:s vägnar "för allt vad du betytt för oss". Dir. Nyberg framhöll att Thorsson alltid försökt lösa alla frågor i samförstånd. Han överlämnade blommor från UHF.

Carl-Hugo Dahlström, UHF, sjöng en egenhändigt författad visa om Thorsson, späckad med minnesbilder kring denne, men också med rykande färska inslag.

Så fortsatte kvällen med trivsam samvaro och fortsatt hyllning av vapensektionens avgående chef, flygdir Nils Thorsson.

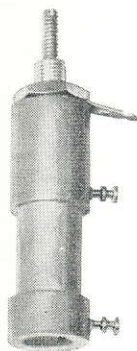
Alla var inte kvar, när fotograf Reinhold Carlsson kom med kameran. Här är i främre raden Nils Henricsson, Oskar Larsson, Bertil Henricsson, Nils Thorsson, Anders Högfeldt, Lars-Harry Larsson. Mellanraden: Ingvar Gustafsson, Jan Källberg, Ragnar Fredrik Bengtsson, Thor André, Gunnar Seth, Folke Ericson, Harry Eriksson, Gunnar Hiort, Nils Liefvendahl. Bakre raden: John Eklöf, Erik Larsson, Nils Akerblom, Rolf Genestig, Birger Haglund, Adner Eiborn, Arne Norberg och Per Granström.

KOMPONENTER av högsta kvalitet

National

SPOLSTOMMAR

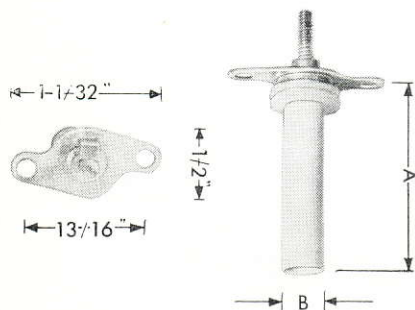
XR50

Denna spolstomme är tillverkad av glimmerbakelit. Lindningsutrymmet är 17,5 mm, dia. 12,7. Järnkärna.

XR51

Samma som ovan men med mässingskärna.

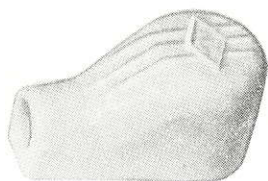
Små keramiska spolstommar enligt JAN 1—10. Fästet av försilvråd mässing. Järn- eller mässingskärna.

Typ	Kärna	A-dim.	B-dim.
XR80	Mäss.	1 1/4"	17/64"
XR81	Järn	1 1/4"	17/64"
XR82	Mäss.	1 3/4"	17/64"
XR83	Järn	1 3/4"	17/64"
XR90	Mäss.	1 1/4"	3/8"
XR91	Järn	1 1/4"	3/8"
XR92	Mäss.	1 3/4"	3/8"
XR93	Järn	1 3/4"	3/8"

Keramiska spolstommar med 3/4" XR70—73 och 1" XR60—63 diameter enligt JAN-normer finns med järn- eller mässingskärna.

TOPPKONTAKTER

SPP9

GG24

SPP3

GG8

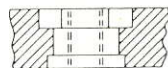
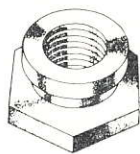
SPP3 keram. 3/8"
SPP9 keram. 9/16"
GG8 oisol. 1/4"
GG12 oisol. 9/16"
GG24 oisol. 3/8"

GG12

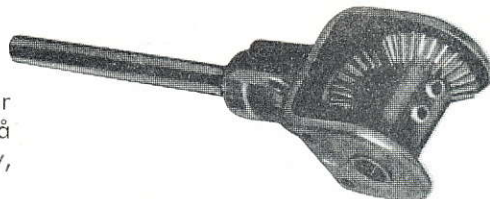
ANKARMUTTRAR

Stålmutterar i ett tiotal utföranden för inpressning i aluminium eller mässingsdetaljer där gängan slits vid förekommande monteringar.

VINKELDREV

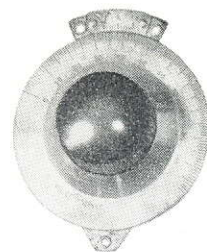
För gängning av potentiometrar och vridkondensatorer. Finns i två utföranden, dels med gjutna drev, dels med skurna drev.

RATTAR och SKALOR

HRS1

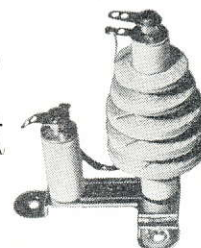

HRS2

Nationals rattar och skalor finns i ett flertal utföranden för olika ändamål.

DROSSLAR

Precisionslindade HF-drosslar i ett tiotal utföranden. För från 60 mA—800 mA.

KRISTALLHÅLLARE

JAN-specifierade keramiska kristallhållare för stiftavstånd från 12,3 mm—19 mm.

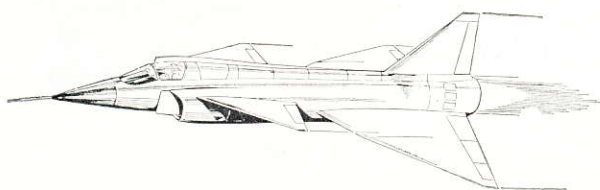
JOHAN LAGERCRANTZ

Värtavägen 57 - Stockholm NO - Tel. 63 07 90

ARENCO finns med i bilden...

Arenco tillverkar instrument till Draken — instrument som i överljudsfart ger korrekta besked om viktiga data och presenterar dessa för flygföraren.

Utvecklingen ställer ständigt större krav på precision och tillförlitlighet. Även när det gäller framtidsflyget finns Arenco med i bilden.

ARENCO ELECTRONICS AB

Siktgatan 11 • Vällingby

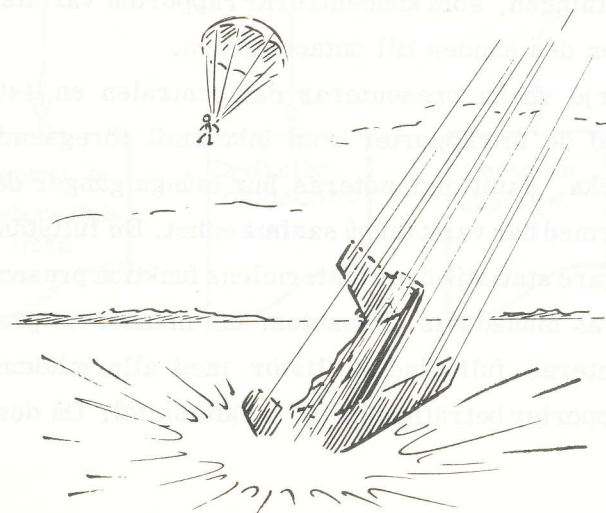
Försvarets Centrala informationssystem

Under detta namn finns en över försvaret vittgrenad organisation, som med hjälp av olika slag av analys skall bidra till ökad flygsäkerhet, tillförlitligare materiel och därmed ett slagkraftigt försvar.

Tills vidare är det endast i funktion inom Flygvapnet samt för flygplan och helikoptrar inom Armén och Marinen.

För att kunna göra en analys måste man ha material att bearbeta och detta får hämtas i form av rapporter om tillbud, fel och haverier. Platsen där dylika uppgifter kan hämtas är praktiskt taget var som helst, där det finns försvarsmateriel. Sålunda i tjänst under drift - exv under flygning - på hangarplattan, i förråd, i speciella anläggningar och i verkstäder. Felens storlek har ingen betydelse. Även minsta lilla fel kan i ett oväntat skede ge anledning till en stor katastrof.

Därför skall principiellt allt utan undantag rapporteras. Det skall också vara en regel att den som upptäcker felet även bör rapportera detta. I vissa fall kan man se det så, att den som upplevt händelsen är också den rätte att skriva ned den för att föra den vidare. Har denne missuppfattat situationen exv p g a en tillfällig chock, kommer den närmaste undersökningen att finna detta och ge vägledning.

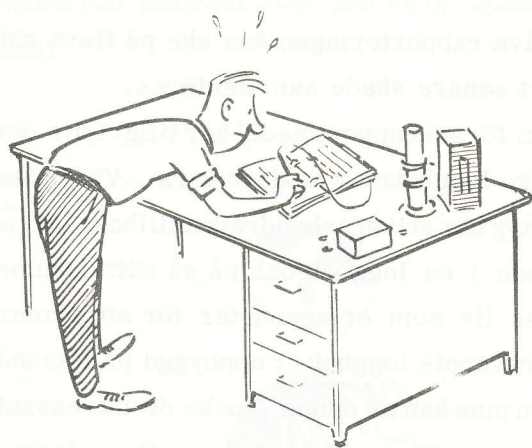
Själva rapporteringen kan ske på flera sätt, som i ett senare skede sammanförs.

Som första rapportmedel har tillgripits den klassiska loggboken i modärn form. Varje hederligt fartyg har sedan århundraden tillbaka fört allt som händer i en loggbok och på så sätt dokumenterat dess liv som erfarenheter för efterkommande. Försvarets loggbok är uppbyggd på liknande sätt, men man kan ur denna plocka de intressanta uppgifterna för central information. Inom en blå ringpärm finns tre block, ett för dokumentation, ett för personlig rapportering, ett för materielrapportering. Dessutom finns i pärmen vissa mekanikerinstruktioner, ett kort med inventarieförteckning och påminnelser om, när de skall bytas samt ett kort med koder etc till fpl besättningarnas rapportering.

Blocket för personlig rapportering kallas Flygbesked och skall normalt varje flygförare skriva ett ex för varje flygpass avsett för notering av den flygande personalens flygtider - totalt och på olika flygplantyper - utbildningsståndpunkt etc.

Skulle föraren av någon anledning fått något personligt obehag under passet eller tvingats avbryta sitt uppdrag av någon anledning - även materielfel - skrivs också detta på blanketten, som då kallas driftstörningsanmälan. Denna får då passera divisionschefen och flottiljchefen för utlåtande och beslut. Detta kan innebära att ytterligare utredningar vidtagas och det kommer fram exv en utredningsrapport. Dessa uppgifter sändas till datacentralen för i första hand komplettering, varefter de presenteras för Flygstabens flygsäkerhetsavdelning för analys.

Om här skulle föreligga ett fel av personalen - orsakat genom den mänskliga faktorn - gör speciella flygpsykologer ingående undersökningar av personen ifråga för att komma på en rimlig anledning till händelsen. Det är inte ovanligt att opasslighet, ekonomiska bekymmer, familjetrassel etc kan ha legat till grund för bristande uppmärksamhet, felmanövrering etc. Dylika omständigheter försöker man lägga till rätta innan vederbörande åter skall fortsätta sin avancerade verksamhet.

Det tredje blocket kallas Teknisk rapport - flygplansmateriel och består av en samling blankettset av ett original och två kopior, varav andra kopian baksida även är tryckt och benämnes Reparationsblankett.

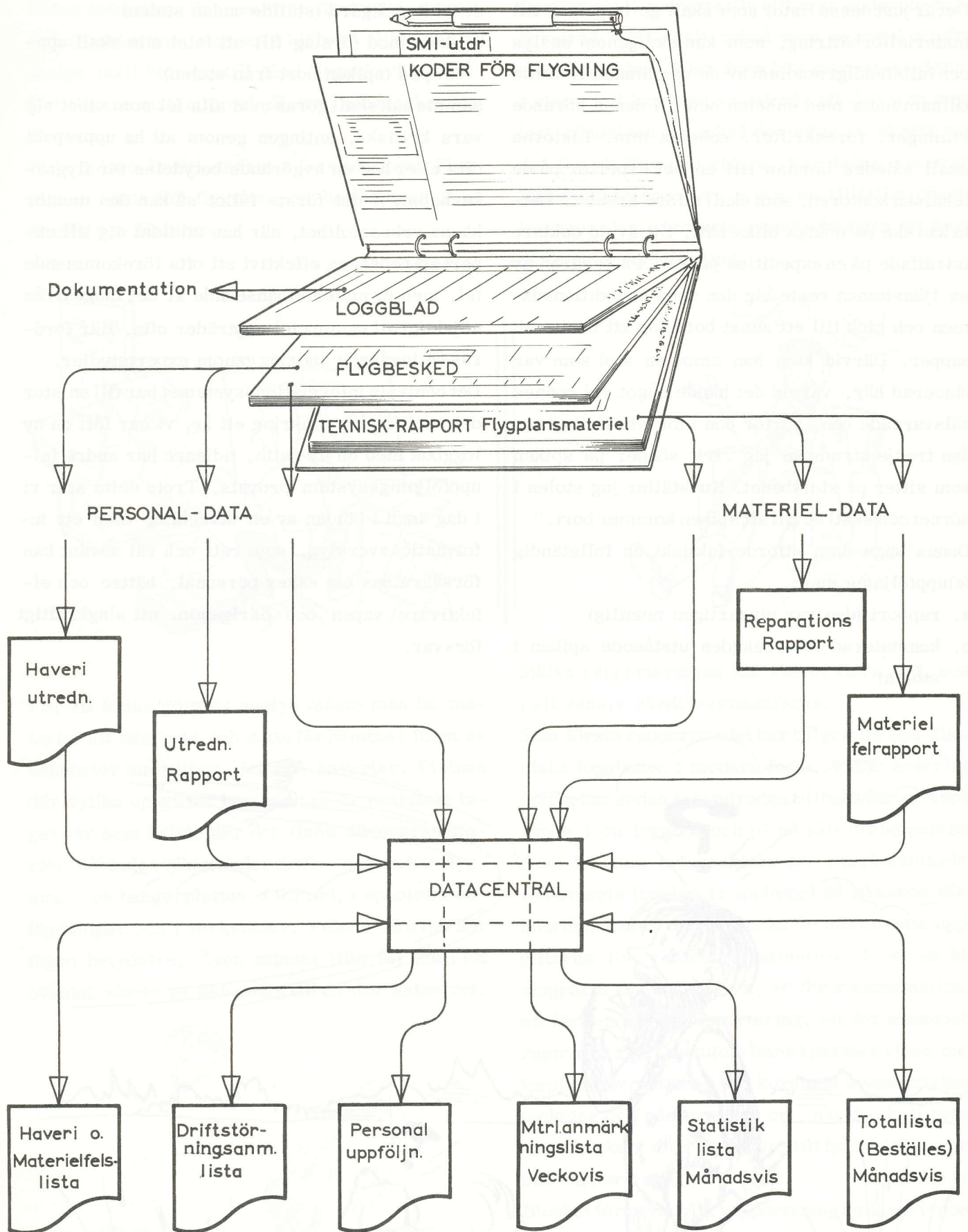
För markmateriel och speciellt telemateriel finns motsvarande block Teknisk rapport - markmateriel. När helst ett materielfel upptäckes dvs under drift resp flygning eller vid något slag av underhåll, skall anmärkningen anmälas på översta tredjedelen av blanketten. Detta synes för mång-

en både tidsödande och besvärligt och det skulle kunna vara tillräckligt att tala om felet för den, som skall åtgärda saken. Lärda män säger dock att det är lättare att glömma 10 saker än komma ihåg en. Då nu felanmälan göres skriftligt får man inte lämna det oreparerat samtidigt som man kan vidarebefordra informationen för en eventuell djupare analys. Innan den går vidare skall blanketten kompletteras av den tekniska personal, som det åligger att reparera felet. Denna komplettering innebär bl a att med hjälp av en rapportkod meddela vilken enhet eller detalj som är felaktig samt lämna en information om felet och vidtagen åtgärd. Med den komplicerade materiel, som nu användes kan mannen ute på linjen varken konstatera fel eller göra någon djupare åtgärd, utan blir resultatet bara ett utbyte och den felaktiga enheten sändes till en verkstad. Därvid skall alltid reparationsrapporten vara bifogad. Det är sålunda här CVA kan komma in.

När enheten tagits in i verkstaden för reparation skall felet och den slutliga åtgärden noteras på reparationsrapporten. Hittar CVA ett nytt fel antingen vid reparation eller översyn skall en ny teknisk rapport fyllas i. När ärendet är slut och enheten reparerad går rapporten till datacentralen i Arboga. För att få en effektiv rapportering kommer CVA att fastställa särskilda rutiner. Principen skall dock även här vara att rapporten utgår så nära som möjligt från den punkt felet upptäcktes.

Är felet av svårare art skrivs som förut en materielfelsrapport - MR. Ett exemplar av denna skall gå till Materielkontrollsektionen på Flygförvaltningen, som koncentrerar rapporten varefter även den sändes till datacentralen.

Varje vecka presenterar datacentralen en lista med de felrapporter som inkommit föregående vecka. Samtidigt noteras hur många gånger det härmed har varit fel på samma enhet. En fullständigare statistik över materielens funktion presenteras månadsvis. Dessutom kan månadsvis presenteras fullständiga listor med alla inkomna rapporter beträffande ett och samma fel. Då des-

sa listor kommer att bli mycket stora kommer de endast att utgivas på särskild beställning.

Det är just dessa listor som skall ge impulser till materielförbättring, som kan ske genom analys och fullständigt studium av de omnämnda listorna tillsammans med enheten och till denna hörande ritningar, föreskrifter, schema mm. Listorna skall således lämnas till en del experter på de tekniska kontoren, som skall utföra arbetet. Detta kan ske på många olika sätt. Ett av de enklare inträffade på en expedition på FF. På begäran av en tjänsteman reste sig den unga expeditionsdamen och gick till ett annat bord för att hämta ett papper. Därvid kom hon emot en stol som var placerad här, varvid det hände något vid hennes välsvarvade ben, varför hon utbrast: "Detta är nu den tredje strumpan jag rivit sönder på spiken som sitter på stolsbenet. Nu ställer jag stolen i hörnet och skall se till att spiken kommer bort."

Denna unga dam utförde faktiskt en fullständig feluppföljning med:

- a. rapport (den var visserligen muntlig)
- b. konstaterad felorsak (den utstående spiken i stolen)

c. felstatistik (det var 3:e gången händelsen inträffade)

d. vidtog åtgärd (ställde undan stolen)

e. kom med förslag till att felet inte skall upprepas (spiken bort från stolen)

Samma sak skall göras med alla fel som visat sig vara kritiska, antingen genom att ha upprepats ofta eller har en avgörande betydelse för flygsäkerheten. I det första fallet så kan den montörkänna yrkesstolthet, när han utbildat sig till expert att reparera effektivt ett ofta förekommande fel, men ur materielhänseende är det långt ifrån nöjaktigt att samma fel uppträder ofta. Här fordras en ingående ändring genom expertstudier.

Det centrala informationssystemet har till en stor del varit i gång omkring ett år, vi har fått en ny loggbok med en ny rutin, tidigare har andra feluppföljningssystem provats. Trots detta står vi i dag ännu i början av en utveckling med ett informationsverktyg, som rätt och väl använt kan försäkra oss om säker personal, bättre och effektivare vapen och därigenom ett slagkraftigt försvar.

		Fyll i det tillämpliga		
		GÄLLER VID DÖDSFALL oberoende av dödsfall	Tillkommer vid dödsfall genom olycksfall	ANM
STATLIG GRUPPLIVFÖRSÄKRING GÄLLER SAMTLIGA ANSTÄLLDA fr o m 21 t o m 66 år	Helt grundbelopp utgör Om arbetstagaren fyllt 21 men ej 55 år _____ 24000 55 " " 56 " _____ 22000 56 " " 57 " _____ 20000 57 " " 58 " _____ 18000 58 " " 59 " _____ 16000 59 " " 60 " _____ 14000 60 " " 61 " _____ 12000 61 " " 62 " _____ 10000 62 " " 63 " _____ 8000 63 " " 64 " _____ 6000 64 " " 65 " _____ 4000 65 " " 67 " _____ 2000 Tillägg för varje barn Upp till 17 år _____ 7000 17 - 18 _____ 6000 18 - 19 _____ 5000 19 - 20 _____ 4000 20 - 21 _____ 2000			
	BEGRAVNINGSHJÄLP	Enligt Statens allmänna avlöningsreglemente _____ 600 Enligt gällande kollektivavtal _____ 900		
AVGIFTSBELAGDA FÖRENADE LIV	Medlemmar i FCTF lokalförening 107 Punkt 1 Gift manlig medlem Försäkrings- belopp ca kr _____ 15300 och dennes hustru ca kr _____ 7700 Premie (sammanlagt) kr 6:- per månad Punkt 2 Gift manlig medlem vars hustru är medlem i FCTF lokalförening 107 Ogift manlig medlem Gift kvinnlig medlem Försäkrings- belopp ca kr _____ 15300 Premie kr 4:- per månad Punkt 3 Ogift kvinnlig medlem Försäkrings- belopp ca kr _____ 7600 Premie kr 2:- per månad Punkt 4 Manlig medlem med försörjningsplikt mot hustru eller barn och som anmält sig till punkt 1 eller 2 ovan Tilläggs- belopp ca kr _____ 12500 Premie kr 4:- per månad			
	FOLKSAM OLYCKSFALL	Medlemmar i FCTF lokalförening 107 Dödsfallsersättning vid olycksfall utom ar- betet och vid polio _____ 6000 Medlemmar i FCPF avdelning 52 Dödsfallsersättning vid olycksfall utom arbetet och vid polio _____ 5000		
FÖRSVARVERKENS CIVILANSTÄLLDAS BEGRAVNINGS- KASSA	Medlemmar i FCTF lokal- förening 107 och FCPF avdelning 52 Belopp ca kr _____ 4000 Vid medlems död erlägger varje medlem en avgift av kr 3:-			
PRIVATA FÖRSÄKRINGAR				
	SUMMA			

Avsikten med tabellen är att ge en översikt över de försäkringar, som vid dödsfall utbetalas till de efterlevande. Fyll i tabellen med de uppgifter, som är tillämpliga och summera ihop beloppen. I kolumnen "privata försäkringar" kan Du skriva upptecknade livförsäkringar. Är Du bilägare, anteckna försäkringsbeloppet för förarplatsförsäkring, vid dödsfall högst kr 40000:-. Den som är underkastad Statens allmänna tjänstepensionsreglemente har även att räkna med utgående månatliga pensionsbelopp för efterlevande make/maka och barn under 19 år (familjepension). Som exempel kan nämnas att full familjepension i lgr A 13 är ca kr 540:- per mån för maka. Motsvarande belopp för en yrkesarbetare är ca kr 430:-. För den som förutom maka har två efterlevande barn höjes ovannämnda belopp med 60%. Försäkringar ändras ibland, varför man med inte alltför långa tids mellanrum bör kontrollera dem och vid behov justera tabellen.